

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΒ'

ΑΘΗΝΑΙ ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1963

ΑΡΙΘ. 19

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΩΣ ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

Β'

Ὁ Κύριος ὡς ἄνθρωπος δὲν ὑπῆρξε μόνον ἀπαράμιλλος θρησκευτικῆ προσωπικότης, ἀλλὰ καὶ ὁ κατ' ἐξοχὴν ἠθικὸς ἄνθρωπος. Ὁ Κύριος παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου ὡς ἡ ἀρίστη ἐνσάρκωσις τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν καὶ κανόνων, ὡς νηστεύσας καὶ νικῶν εἰς τὴν ὥραν τῶν πειρασμῶν, ὡς ὑπόδειγμα ταπεινώσεως, ὡς ἐνσαρκώσας τὸ ἰδεῶδες τῆς μέχρις αὐτοθυσίας καὶ συγχωρήσεως τῶν ἐχθρῶν ἐξικνουμένης καθολικῆς καὶ πανανθρωπίνης ἀγάπης, ἣτις ἐφάνη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Γενικῶς εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου καὶ ἰδίως εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας καὶ ὥρας τῆς ζωῆς Αὐτοῦ ἔλαμψε τὸ ἰδεῶδες τῆς ταπεινώσεως, τῆς πραότητος, τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἀγάπης καὶ τὸ κατ' ὅλου ἠθικὸν μεγαλεῖον τοῦ Κυρίου, τοῦθ' ὅπερ ὁμολογοῦν ὁ Ἰούδας, ὁ Πιλάτος, ἡ γυνὴ τοῦ Πιλάτου, ὁ Ἡρώδης, ὁ ληστής, ὁ ἐκατόνταρχος, τὰ πλήθη τῶν σταυρωτῶν του (Ματθ. κζ', 4· Ἰωάν. ιη', 38· Ματθ. κζ' 19· Λουκ. κγ', 41, 47-48).

Εἶναι πράγματι συγκινητικαὶ αἱ λεπτομέρειαι τῶν περιστατικῶν, ὑπὸ τὰ ὁποῖα λάμπουν πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ τοῦ Κυρίου. Τὸ ὑπέροχον κάλλος λ.χ. καὶ τὸ ὑψηλὸν βάθος τῆς ταπεινότητος τοῦ Κυρίου φαίνεται κατὰ τὸ τελευταῖον δεῖπνον, κατὰ τὸ ὁποῖον «ὁ Διδάσκαλος ταπεινοῦται ἔμπροσθεν τῶν μαθητῶν. Πε-

ριεζωσμένοις λέντιον καὶ ρίπτων ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα νίπτει τοὺς πόδας αὐτῶν, μηδὲ τοῦ προδότου ἐξαιρουμένου»⁹.

Ἐπειτα ἔστω ὡς παράδειγμα ἡ π ρ ο ὄ τ η ς τοῦ Κυρίου, ἥτις διαφαινεται ἐν μέσῳ τῶν προκλήσεων, τὰς ὁποίας παρέχουν εἰς αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ του. «Ἴδετε μετὰ πόσης εἰρήνης ὁμιλεῖ πρὸς τὸν αὐθάδη ἐκεῖνον δοῦλον, ὅστις τολμᾷ νὰ τὸν ραπίσῃ! «Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;» Προσέξατε ἀκόμη εἰς τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἀπευθύνει πρὸς τὸν προδότην, ὅταν ἐκεῖνος τὸν πλησιάζῃ καὶ τὸν προδίδῃ διὰ φιλήματος. «Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;)... Ὑπάρχουν ἐν τούτοις περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ γαληνιαία ὄψις τοῦ Ἰησοῦ προσλαμβάνει ἔκτακτον σοβαρότητα. Ὅταν ἐπὶ παραδείγματι εὐρέθη ἐν μέσῳ τῶν ἀσεβῶν ἐκείνων, ὅτινες ἐβεβήλωσαν τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς του, μεταβάλλοντες αὐτὸν εἰς οἶκον ἐμπορίου, ὁ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ζῆλος, ὁ κατατρώγων τὴν καρδίαν του, ἤναψεν ἐν αὐτῇ τὸ πῦρ τῆς ἱερᾶς ἀγανακτήσεως. Δὲν ὑπῆρξεν ὀργὴ ἀμαρτωλὸς ἢ ὀργὴ ἐκείνη. Ὑπῆρξεν ἀπλῶς ἡ ἔκρηξις τοῦ ζέοντος ζήλου, ὁ ὁποῖος τὸν ἐκίνει πάντοτε εἰς ὅλους τοὺς λόγους Του καὶ εἰς ὅλας τὰς πράξεις Του». Ὡστε «ἡ π ρ ο ὄ τ η ς Του δὲν εἶναι ἀπλῶς χλιαρὰ τις διάθεσις ψυχῆς θορυβουμένης καὶ δειλιώσης ἐνώπιον τῶν θυελλῶν καὶ τρικυμιῶν. Τοῦναντίον συνοδεύεται ἀπὸ ζῆλον πύρινον καὶ ἐνεργητικότητα νευρώδη καὶ σθεναράν. Ἀκριβῶς δὲ αὐτὸ καθιστᾷ ταύτην μᾶλλον ἀξιοθαύμαστον καὶ λαμπράν»¹⁰.

Ἐπειτα ὅπωςδῆποτε πρέπει νὰ μνημονευθῇ ἰδιαιτέρως καὶ ἡ ἀ γ ά π η τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις «διῆλθεν εὐεργετῶν». Ἡ ἀγάπη Του παρουσιάζεται ζωηρὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀμαρτωλοὺς. Δὲν ρίπτει κατ' αὐτῶν τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος. «Τοὺς προσαιτενίζει πλήρης γλυκύτητος ὡς ἰατρὸς ἐρχόμενος νὰ θεραπεύσῃ τὰς πληγὰς των καὶ νὰ τοῖς ἀποδώσῃ πλήρως τὴν ὑγείαν των· ὡς ποιμὴν ἀναζητῶν καὶ ἀνευρίσκων τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον· ὡς φιλόστοργος πατὴρ σφίγγων εἰς τὴν ἀγκάλην αὐτοῦ τὸν ἐπιστρέ-

9. Π. Τ ρ ε μ π έ λ α, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 236.

10. Αὐτόθι, σελ. 238.

φοντα ἄσωτον ... Ὅταν περὶ τὸ τέλος τοῦ δημοσίου του βίου βλέπη, ὅτι αἱ προσπάθειά του δὲν θὰ ἐκαρποφόρουν ἐπαρκῶς ἐν μέσῳ τοῦ Ἰσραὴλ, προσατενίζων πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ἁγίας πόλεως κλαίει δι' αὐτὴν καὶ διὰ τὴν τύχην, ἣτις τὴν ἀέμενε, μὲ πόνον πασχούσης μητρικῆς καρδίας ἐκδηλώνει τὴν συμπάθειάν του διὰ τῶν ἐξῆς θαυμασίων λόγων του : « Ἰερουσαλήμ, Ἰερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν! Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὅν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἐαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε ; ». Πορευόμενος δὲ πρὸς τὸ μαρτύριον τοῦ σταυροῦ, καθ' ἣν στιγμὴν ~~πλαίει~~ πρὸς τὰ κύματα ὠκεανοῦ ὀλοκλήρου θλίψεων καὶ ὀδυνῶν, λησμονῶν ἑαυτὸν παρηγορεῖ τὰς γυναῖκας, αἵτινες πλήρεις ἀγωνίας ἔκλαιον καὶ ὠδύροντο παρακολουθοῦσαι αὐτόν. Καὶ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐνθυμεῖται τὴν μητέρα Του καὶ ἀναθέτει τὴν περὶ αὐτῆς φροντίδα εἰς τὸν πεφιλημένον μαθητὴν Του, καὶ ἀποκρίνεται πρὸς τὰς ὕβρεις καὶ τὰς ἀτιμίας τοῦ κάτωθι μαινομένου ὄχλου διὰ τῆς μεγάλης ἐκείνης καὶ ἀθανάτου φωνῆς : « Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς. οὐ γὰρ οἶδασι, τί ποιοῦσιν » ¹².

Ἄλλ' ὁ Κύριος δὲν ἤτο μόνον ἡ κατ' ἐξοχὴν θρησκευτικὴ προσωπικότης, ἡ ὁποία εὐρίσκετο εἰς ἀδιάκοπον ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν Οὐράνιον Πατέρα, καὶ Ἐκεῖνος, ὅστις « ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν » (Α' Πέτρ. α', 22), ἀλλ' ἤτο καὶ ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀρτία καὶ ὀλοκληρωμένη προσωπικότης, ἣτις ἐνηρμόνισεν εἰς τὴν ζωὴν τῆς τὸ πλήρωμα τῶν ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν ἀξιῶν, ὡς θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον φύλλον τοῦ « Ἐφημερίου ».

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

11. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 240-241. Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Ὀλοκληρωμένοι προσωπικότητες, Ἀθήναι, 1961, σελ. 240-241.

Αναδρομή εις τὰ περασμένα

Ο ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ

Ὁ Παπαφλέσσας στὴν Ὑδρα καὶ στὶς Σπέτσες

Ὁ Παπαφλέσσας, ἔπειτα ἀπὸ τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὸν μεγάλο κίνδυνον ποὺ διέτρεξε νὰ συλληφθῆ, κατέφυγε στὴν Πόλη. Ἡ μεγάλη του ἐπιτυχία στὶς Ἡγεμονίες ἦτανε φυσικὸ ν' αὐξήσῃ τὸ κύρος του καὶ τὴν ἐπιρροή του μέσα στοὺς Φιλικούς· καὶ τὸν ἀνέδειξε σὲ προσωπικότητα σημαντικὴ· κι' ἔτσι ἔγινε μέλος τῆς μυστικῆς ἀνώτατης Ἀρχῆς.

Συνέχισε λοιπὸν, μὲ περισσότερη ὀρμή, τὸ ἔργο του. Καὶ ὁ κίνδυνος ποὺ διέτρεξε στὸ Βουκουρέστι καὶ ποὺ λίγο ἔλειψε, μὲ τὴν σύλληψή του, νὰ ματαιώσῃ τὴν γένεσίν του τὸ ἔργο τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, δὲν τὸν ἐφόβισε· μὰ οὔτε καὶ τὸν ἔκανε προσεκτικώτερο. Βυθισμένος ὅπως ἦτανε, ὀλόσωμος κι' ὀλόψυχος στοὺς ὀραματισμούς του, καὶ κυριαρχημένος ἀπὸ τὸ ἐπαναστατικὸ του ιδεῶδες ἕως τοὺς ἐσώτατους μυχοὺς τῆς καρδιάς του, συνέχισε, καὶ μέσα στὴν Πόλη καὶ κάτω ἀπὸ τὴν μύτη τῆς καχύποπτης Τουρκικῆς ἐξουσίας, ποὺ τὴν καταφρονούσε μ' ὅλην τὴν ψυχὴ, τοὺς προσηλυτισμούς του. Κι' ἐπὶ τέλους τὸν πῆραν εἶδησι - ἴσως κι' ἀπὸ κάποια κατάδοση - καὶ τὸν ἔπιασαν καὶ τὸν ἔρριξαν στὴ φυλακὴ.

Μὰ οἱ Φιλικοὶ τότε εἶχανε ριζώσει πλέον γερὰ καὶ εἶχανε ἀπλωθῆ παντοῦ. Καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶχανε ἀξιώματα μεγάλα καὶ δύναμη καὶ ἐπιρροή καὶ μέσα δυνατά. Κι' ἔτσι κατωρθώσανε κι' αὐτὴν τὴν φορά, χρησιμοποιώντας καὶ τὴν δωροδοκία καὶ ἄφθονο χρῆμα, νὰ τὸν ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ χέρια τῆς ἐξουσίας καὶ νὰ τὸν φευγατίσουνε.

★

Ἦτανε τότε τὰ τέλη τοῦ 1820. Εἶχανε περάσει ἀπὸ τότε ποὺ πρωτάρησε τὸ ἔργο τοῦ κατηχητῆ καὶ τοῦ ἀποστόλου τρία περίπου χρόνια. Δρόμος ἀρκετὰ μακρινός, ἐπικίνδυνος, καὶ γεμάτος ἀπὸ πολὺ μεγάλες δυσκολίες, ποὺ τὶς ἀντιμετώπισεν ὅλες, ἄτρομος καὶ χωρὶς κανένα δισταγμὸ. Ἀνεκτίμητη ὑπῆρξεν ἡ ὀργανωτικὴ καὶ προσηλυτικὴ προσπάθειά του στὸ διάστημα αὐτό, μέσα στὰ πλαίσια τῆς Φιλικῆς. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ζυγίσῃ στὴν πραγματικὴ τῆς ἀξία, γιατί δὲν ξέρομε λεπτομέρειες. Ἀναμφισβήτητα ὅμως, ἡ συμβολὴ τοῦ Παπαφλέσσα στ' ὄργωμα τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐδάφους ὑπῆρξεν ἀνυπολόγιστη. Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ μεγάλος σπορέας τῆς ἐπαναστατικῆς ιδέας, ποὺ ἔσπειρε τὸν σπόρον τῆς, μ' ἀπλοχεριά,

παντοῦ· σπόρο πού ὕστερα ἀπὸ λίγο ξεφύτρωσε κι' ἀναβλάστησε καὶ καρποφόρησε. Κανένας ἄλλος, νομίζω, ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ τὸν πρωτομάρτυρα Ρήγα Φεραῖο, δὲν μπορεῖ ν' ἀναμετρηθῆ μαζί του στὸ ἔργο αὐτὸ τῆς σπορᾶς τῆς Ἑθνικῆς Ἰδέας. Στάθηκεν, ἔτσι, ἀπὸ τὰ γνησιώτερα τέκνα τῆς Ἑλληνικῆς μας Πατρίδας· κι' ἐργάσθηκε μὲ φανατισμό, κουράσθηκε, πάλαιψε καὶ ἰδρωσε, ὅσον κανένας ἄλλος, γιὰ νὰ ξεσηκωθῆ τὸ Γένος μας. Κι' ὅλα αὐτά, χωρὶς ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπον αὐτὸ μόχθο καὶ κίνδυνο νὰ κουρασθοῦνε, ἔστω καὶ μιὰ στιγμή, τὰ στήθια του, καὶ χωρὶς νὰ λιγοστέψῃ καὶ ν' ἀδυνατίσῃ διόλου ἢ φλόγα πού ἔκαιγε στὴν καρδιά του. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦτανε, νὰ φουντώνῃ παντοῦ κι' ὀλοένα ἡ Ἐπαναστατικὴ κίνηση. Καὶ σιγὰ σιγὰ νὰ δημιουργοῦνται καὶ νὰ θεμελιώνωνται οἱ ἀντικειμενικὲς συνθήκες, πού θὰ ἐπέτρεπαν τὴν ἔναρξη τοῦ ἱεροῦ ἀγώνα.

Ἐν τῷ μεταξύ ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία προχωροῦσεν ἀποφασιστικώτερα στὸ μεγάλο της σκοπὸ. Ἐχώρισε πρὸς τοῦτο ὅλο τὸν Βαλκανικὸ χῶρο σὲ διάφορους τομεῖς. Καὶ σὲ κάθε τομέα μπῆκε ἀρχηγὸς κάποιος ἀπὸ τὰ ἐπιφανέστερα στελέχη της. Γιὰ τὸν Μωρῆὰ δὲ ὠρίσθηκεν ὁ Παπαφλέσσας. Ἡ ἐκλογή αὐτὴ δὲν ἔγινε κουτουροῦ καὶ στὴν τύχη. Ἀλλὰ ἀκριβοζυγίσθηκε, μὲ φρόνηση καὶ μὲ προσοχὴ μεγάλη, κι' ἀποφασίσθηκε σὰν μιὰ ἀνάγκη πραγματικὴ καὶ ἀναπόφευκτη. Γιατί ἡ περιοχὴ ἦτανε δύσκολη πολὺ. Καὶ κανένας ἄλλος πραγματικά, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Παπαφλέσσα, δὲν θὰ μπορούσε ν' ἀντιμετωπίσῃ τίς δυσκολίας πού παρουσίαζε καὶ νὰ τὰ βγάλῃ πέρα μὲ τοὺς ἰσχυρότατους κοτζαμπάσηδες καὶ προκρίτους της, πού τ' ἀξίωμά τους καὶ ἡ ἐπιρροή τους στὴν περιοχὴν αὐτὴ ἦτανε πολὺ μεγάλη. Καὶ ἡ στάση τους γιὰ τὸν ξεσηκωμὸ τοῦ Γένους, ἀπὸ φρόνιμη ἀναμέτρηση τῶν κινδύνων τοῦ ἐγχειρήματος, ἦτανε ἀόριστη, ἀμφίβολη καὶ διστακτικὴ. Καὶ εἶχανε δίκην κάπως. Γιατί ἡ Ἐπανάσταση τοῦ Γένους μας ἐναντίον τῆς πανίσχυρης Τουρκίας, πού τὴν ὑπελόγιζε σὰν μιὰ μεγάλη Δύναμη καὶ τὴν ἐφοβούντανε ὅλη ἡ Εὐρώπη, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ καμμιά ἄλλη προπαρασκευή, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἠφαίστιο τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, δὲν ἦτανε πραγματικὰ ἔργο φρόνησης, ἀλλὰ θείας ἐμπνευσης καὶ θείας ἀφροσύνης. Κι' ἐχρειάζόντανε μιὰ ψυχὴ πολὺ μεγάλη, μυστικιστικὴ, ἐσωτερικὴ, θυμόσοφη, ἀδιστακτικὴ καὶ ἥρωϊκὴ, σὰν τοῦ Παπαφλέσσα, γιὰ νὰ καταπολεμήσῃ ἀποτελεσματικὰ τὴν ἀντίδραση καὶ τὴν ἀποδοκιμασίαν πού ἀντιμετώπισε στὴν κάθοδό του πρὸς τὸν Μωρῆα.

Γιατί, όταν τὸν Νοέμβρη τοῦ 1820 ἐμπαρκάρισε πλέον ἀπὸ τὴν Πόλην γιὰ τὴν Πελοπόννησο, πέρασε πρῶτα ἀπὸ τὶς Κυδωνίες κι' ἀπὸ τὴ Σμύρνη. Δὲν ἀργοπόρησε ὅμως ἐκεῖ πολὺ. Κι' ἔμεινε τόσο μόνον, ὥσπου ν' ἀναφλέξη κι' ἐκεῖ τὶς ψυχές, καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ μπαρουτόβολα κι' ἀποστολὲς γιὰ τὸν ἀγῶνα.

Ἀπὸ ἐκεῖ πέρασε στὴν Ὑδρα καὶ στὶς Σπέτσες, καὶ συναγροικήθηκε μὲ τοὺς προεστοὺς καὶ τοὺς ἀρχόντους των, ποὺ ἐζύγιαζε καλὰ, κι' αὐτὸς καὶ ὅλη ἡ Φιλική, πόσον θὰ βάραιεν ἢ συμβολὴ τοὺς στὴν ἐπιτυχία τοῦ ἀγῶνα. Γιατί τὰ δύο αὐτὰ κυρίως νησιά ἦτανε, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, τὰ δυνατώτερα καὶ τὰ πλουσιώτερα κέντρα τῆς σκλαβωμένης Ἑλλάδος. Τὰ καράβια τοὺς καὶ τὰ τρικάταρτά τοὺς, ἀυλάκωναν ὑπερήφανα ὀλόκληρο τὴν Μεσόγειο· κι' ἔφθαναν, καὶ πέρα ἀπὸ τὸ Γιβραλτάρ, ὡς τὰ λιμάνια τῆς νότιας Ἀφρικῆς. Καὶ προχωροῦσαν ἀκόμη κι' ὡς τὶς παγωμένες βορεινὲς θάλασσες, κι' ἔκουβαλοῦσαν ἄφθονο βιὸς καὶ πραγμάτιες, ἀπὸ Ἀνατολὴ καὶ ἀπὸ Δύση. Καὶ οἱ καπεταναῖοι καὶ οἱ караβοκύρηδες τῶν νησιῶν ἐστέρνιαζαν πλοῦτη ἀμέτρητα.

Καὶ δίπλα στὴν Ὑδρα καὶ στὶς Σπέτσες καὶ τ' ἄλλα νησιά, τὰ Ψαρρά, ἡ Κάσος, ἡ Χίος καὶ ἡ Σάμος, εἶχανε κι' αὐτὰ πολλὰ, μεγάλα, γοργοτάξιδα καὶ ἰσχυρότατα καράβια. Κι' ἐνῶ ἡ ἀντίπεραν στεργιανὴ Ἑλλάδα ἔμενε χωρὶς καμμιά σχεδὸν προκοπὴ κι' ἀνάπτυξη, οἱ νησιῶτες ἐσώριαζαν πλοῦτη καὶ θησαυροὺς ἀμύθητους. Γιατί ὕστερα ἀπὸ τὴν Ρωσσοτουρκικὴ συνθήκη τοῦ Κιουτσούκ-Καϊναρτζῆ (1776) ἡ Ἑλληνικὴ ναυτιλία ἐξασφάλισε πολλὰ προνόμια, ποὺ τὰ ἐξεμεταλλεύθηκεν ἀποδοτικώτατα τὸ ναυτικὸ δαιμόνιο τῆς Φυλῆς μας καὶ οἱ ὑπεράξιοι Ἑλληνας ναυτικοὶ μας.

Ὁ Παπαφλέσσας μίλησε μὲ τοὺς προεστοὺς τῶν δύο νησιῶν ἀνοικτὰ γιὰ τὸν Ἀγῶνα καὶ γιὰ τὴν ἀνάγκη τοῦ ξεσηκωμοῦ τοῦ Γένους μας. Μάταια ὅμως ἀνέπτυξε ὅλη τὴν φλογερὴ του εὐγλωττία. Τοὺς βρῆκε ψυχροὺς καὶ ὑπολογιστικούς. Ἐδίσταζαν κι' κίστευαν, γιὰ ἓνα τέτοιο μεγάλο ἐγχεῖρημα. Καὶ συνιστοῦσαν νὰ περιμένῃ τὸ Γένος μίαν εὐθετώτερην ὥρα, ποὺ νᾶναι μπλεγμένη ἡ Τουρκία. Καὶ συμβούλευαν λίγη ὑπομονὴν ἀκόμη, σὰν τὸ κύριο ὄπλο γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ μεγάλου σκοποῦ.

Ὁ Παπαφλέσσας ὅμως ἐπέμεινε περισσότερο γιὰ τὴν ἀνάγκη

ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Η ΝΕΑ ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΑ

Είναι γεγονός, ότι στις ημέρες μας, μία νέα κοσμογονία αρχίζει. Περνούμε μίαν από τις μεγάλες, τις πολύ μεγάλες ώρες της ιστορίας, με τεράστιες απηχήσεις. Προχωρεί ή ιστορία του πλανήτη μας ανάμεσα από τις τρομακτικές ωδίνες του καιρού μας και των χρόνων που θα ακολουθήσουν, και ετοιμάζει την νέα εποχή, τη χρυσή εν Χριστῷ και ειρηνικήν εποχήν. Μπορούμε ακόμη να πούμε, ότι, όπως πριν δύο χιλιάδες χρόνια ο Χριστιανισμός απέβλεπε στο να ανακαινίση ριζικά και να αναβαπτίση τὸν κόσμον, πὸν προχωροῦσε στήν ἀποσύνθεσιν, ἔτσι και τώρα. Θὰ πραγματοποιηθῆ ἐκ νέου ἡ Γέννησις τοῦ Θεοῦ στή φάτιν τῆς ἀνθρωπότητος γιὰ νὰ φέρῃ τὴ λύτρωσιν. Σὰν μιὰ ἀπάντησις τοῦ θύρανοῦ στὸν βαθύτερον στεναγμὸ τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπως τὸν ἐκφράζει τόσο ζωηρὰ ἡ κραυγὴ τοῦ Προφή-

τοῦ μεγάλου ξεσηκωμοῦ. Καὶ τότες οἱ ἀρχόντοι τοῦ νησιοῦ τοῦκοψαν τὸν βῆχα, ὅπως λέει ἡ παροιμία, ἀπότομα κι' ἀποφασιστικά. Καὶ τοῦ δηλώσανε ξάστερα καὶ καθαρά, πὼς ὄχι μονάχα δὲν συμφωνοῦνε μαζί του, μὰ κι' ὅτι δὲν θὰ ἐπιτρέπανε, μὲ κανένα τρόπο, ἀνακατώματα στὰ νησιά τους· κι' ὅτι θὰ κτυποῦσαν σκληρὰ κι' ἀνελέητα κάθε τυχὸν ἀπόπειρα ξεσηκωμοῦ κι' ἀναταραχῆς.

Καὶ τότες ὁ Παπαφλέσσας τοὺς παράτησε. Καὶ χωρὶς ν' ἀπογοητευθῆ, συννεοήθηκε μὲ τοὺς ἄλλους Φιλικούς τῶν νησιῶν καὶ κυρίως μὲ τὸν Οἰκονόμον, πὼς ν' ἀντιμετωπίσουνε τὴν ἀρνηση αὐτὴν τῶν ἀρχόντων. Πήρανε λοιπὸν τὴν ἀπόφαση, νὰ τραβήξουν ἐμπρός, στήν ἀνάγκη, καὶ χωρὶς αὐτοῦς, ὅταν θάρθη ἡ κρίσιμη ὥρα. Ἡ θέλησή τους ὅμως καὶ ἡ ἐπιθυμία τους ἦτανε, νὰ προχωρήσουνε μαζί καὶ νὰ πειστοῦνε κι' αὐτοὶ νὰ κατεβοῦνε, θεληματικά τους, στὸν ἀγῶνα. Γιατί καὶ ἤξεραν καλὰ τὴ μεγάλη τους δύναμη. Μὰ κι' ἐπίστευαν, πὼς μονάχα ἡ σύμπνοια, ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ ἀδελφωσύνη φέρνουνε μεγάλα ἀποτελέσματα κι' ὅτι ἡ ἔνωση ὅλων τῶν Ἐθνικῶν δυνάμεων, θὰ ὠδηγοῦσε, μὲ βεβαιότητα, τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἐθνους πρὸς τὴν νίκη.

(Ἐκολουθεῖ)

ΑΜΜΩΝΑΣ

του, πὸν μπορεῖ νὰ ἀποδοθῆ ὡς ἐξῆς: «⁷Ω Θεέ, σχίσε τοὺς οὐρανοὺς, γιὰ νὰ κατεβῆς στὸν ἠθικὰ ἐξηρτηλημένο καὶ γι' αὐτὸ ἀγωνιῶντα καὶ παραπαίοντα κόσμον μας». Οἱ οἰωνοὶ εἶναι καλοί, παρὰ τὴν ἀποκρουστικὴν παραφρονίαν πὸν δημιουργοῦν μὲ τὰ παραδοξολογήματά των διάφοροι κοσμοσωτῆρες, σοφοὶ καὶ ἄσοφοι, καὶ παρὰ τὴν λυσσώδη ἀντίδρασι τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων, πὸν διαθέτει ὁ στρατευόμενος ὕλισμός καὶ ἡ ὀργανωμένη ἢ καμουφλαρισμένη ἀθεΐα, οἰασδήποτε ἀποχρώσεως. Καὶ εἶναι σκληρὴ ἡ μάχη πὸν δίδεται. Διεκδίκησις ἐκατέρωθεν εἶναι ἡ πνευματικὴ κατάκτησις τῆς ἀνθρωπότητος. Ποιὸς θὰ δώσῃ τὸν δικὸν του προσανατολισμὸν στὴ ζωὴ τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου καθὼς παλαίει πρὸς τὸ χάος καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ παρόντος. Ἀποβαίνει ἔτσι μάχη τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐὐτυχῶς στὴν «ὀριακὴν» αὐτὴν ἐποχὴν μὲ τὶς βαθύτερες ζυμώσεις καὶ ἀναχωνεύσεις ἰδεῶν καὶ κοσμοθεωριῶν καὶ τὴν τεραστίαν ἐπίδρασί των στὴν τροχιά τῆς Ἱστορίας, ἡ ἀνθρωπότης στὴν πλειοψηφία της — αὐτὴ ἡ γενεὰ ἡ πολύπαθη καὶ πολύπειρη, ἡ χωρὶς Θεὸν καὶ γι' αὐτὸ ὀρφανή — ἤρχισε νὰ στρέφεται μὲ νοσταλγία στὸ Χριστὸ σὰν σὲ μοναδικὸ καταφύγιον. Ἄς εὐχρηθοῦμε μόνον νὰ εἶναι σταθερὸς καὶ μόνιμος ὁ προσανατολισμὸς αὐτός. Ἐπέισθη πιά ἐκ τῶν πραγμάτων, ὅτι μόνον ἐκεῖ θὰ εὔρη τις ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐπίλυσι τῶν πολλαπλῶν καὶ ἀκανθωδῶν προβλημάτων, τὴν ἐπούλωσι τῶν πληγῶν καὶ ὑπερνίκησι τῆς σημερινῆς κρίσεως. Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι ὁ κοσμοναύτης, πὸν προσφάτως ἐξετοξεύθη στὸ διάστημα, ὁ Γκόρντον Κούπερ, — «ὁ τουρίστας τοῦ διαστήματος», ὅπως τὸν ὠνόμασαν — πρὶν ἐξορμήσῃ γιὰ τὸ μεγαλειώδες οὐράνιον ταξίδι του μὲ τὸ διαστημόπλοιο, πὸν ἔφερε τὸ ὑποβλητικὸ ὄνομα «Πίστις 7», προσηυχῆθη. Βλέπομεν ἕναν ὥραϊον συμβολισμόν στὸ γεγονός: ὁ ἄνθρωπος τῶν ἀνησύχων καιρῶν μας ἀναζητεῖ τὴν χαμένη Πίστιν.

Ἔοσοι πιστοί, λοιπόν. Ἔοποιος «νοιώθει στὰ στήθη χαλασμόν» γιὰ τὰ μεγάλα ἀγωνίσματα τοῦ πνεύματος, καὶ πονεῖ μὲν γιὰ τὸ κατάντημα, ποθεῖ δὲ τὴν ἀνατολὴν μιᾶς νέας ἐποχῆς ὅποιος φιλοδοξεῖ νὰ ἐλαττώσῃ τὰ δεινὰ τῶν συνανθρώπων του, ἄς ἐργασθῆ ἀκούραστα γιὰ τὴν ἐπάνοδό των στὸ δρόμον τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς ἔμεινε ἡ μοναδικὴ ἐλπίδα τοῦ κόσμου. Ἐκεῖνος στρατολογεῖ μαχητὰς στὶς τάξεις τῶν ἀποστόλων καὶ ἀγωνιστῶν τοῦ Στρατοῦ τῆς Σωτηρίας, γιὰ νὰ σώσωμεν τὸν ἄνθρωπον. Δὲν εἶναι τοῦτο φιλολογία, εἶναι ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου. Εἶναι τῶν καιρῶν ἡ προσταγή. Ἄς «μὴ παίζωμεν ἐν οὐ παικτοῖς». Ἄς ἐργασθοῦμε ὁ καθένας στὸν κύκλον του. Οἱ γονεῖς μέσα στὴν οἰκογένεια, ὁ

ἐκπαιδευτικός στὸ σχολεῖο, ὁ ἐργοστασιόρχης στὸ ἐργοστάσιο, ὁ ἐργάτης στὴν συντροφία του. Φέρομε ἐπάνω μας τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν τύχη τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ μέλλοντος. Πρέπει — καὶ μποροῦμε — νὰ σταματήσωμε τὴν τρελλὴ πορεία τῆς ἀνθρωπότητας πρὸς τὴν καταστροφή· νὰ παύσῃ ἐπιτέλους νὰ μᾶς πιέζῃ ἡ τραγικότης τοῦ σήμερα καὶ ἡ ἀβεβαιοτήτης τοῦ αὔριο.

Ὅπως ἰδιαίτερος βέβαια ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία. Στὸς ὤμους της πέφτει τὸ μεγαλύτερο βᾶρος τῆς εὐθύνης. Ἀντιπροσωπεύει τὸ πολυτιμότερο θησαύρισμα τῶν αἰώνων, τὸν Χριστιανισμό. Καὶ εἶναι ὁ βαθύτερος σκοπὸς τῆς Ἱστορίας. Εἶναι «αὐτὸς ὁ Χριστὸς παρατεινόμενος εἰς τὸν αἰῶνα». Ἀποτελεῖ μὴ δύναμι πνευματικῆς τεραστίας. Ἄς μὴ μείνῃ λοιπὸν ἀνεργητὴ ἡ δύναμις αὐτή. Ἄς μὴ καταδικάσῃ τὸν ἑαυτὸ της σὲ ἀχρηστία ἡ Ἐκκλησία. Ἄς θελήσῃ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἔχει λόγον ὑπάρξεως, πρὶν εἶναι πολὺ ἄργα καὶ γιὰ τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὴν τὴν ἴδια... Εἶναι τώρα «ἡ ὥρα τῆς Ἐκκλησίας», ὅπως ὁμολογεῖται ἀπ' ὅλους. Ἀλλοίμονο ἂν δὲν συλλάβῃ τὸ νόημα τῶν καιρῶν καὶ δὲν ἀρπάξῃ τὴν εὐκαιρία ποὺ τῆς παρέχεται, ν' ἀπαντήσῃ δηλ. στὴν ἀγωνιώδη κραυγὴ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ κουρασμένου ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς, σὰν ἓνα «οὐράνιο τόξο», μέσα στὸν παγκόσμιον κατακλυσμό. Ναί, στὸν αἰῶνα τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας, τῶν πυραύλων καὶ τεχνητῶν δορυφόρων, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἔχει τὸν λόγον. Θὰ κηρύξῃ «Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον», θὰ ἐξαπολύσῃ τὸν δικό της θερμοπυρηνικὸ πόλεμον, τὸν πνευματικόν, καὶ θὰ ρίξῃ τὴ δική της βόμβα τῶν πολλῶν μεγατόνων, τὴν βόμβαν τῆς ἀγάπης. Μὲ τὴν ἀγάπην θὰ λαλήσῃ στὴν καρδιά τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Καὶ ἔχει πολλὰ νὰ πῇ καὶ σωτήρια. Κι' εἶναι τῶν φυχῶν τὸ ἔδαφος δεκτικόν, τὸ ἔχει ὀργώσει ὁ πολύμορφος πόνος. Διανοίγεται ἔτσι ἐμπρὸς τῆς εὐρύτατο στάδιο δράσεως σωστικῆς γιὰ τὸν ἀγωνιῶντα κόσμον. Μιὰ ἐξόρμησι ἱστορικὴ θὰ ἀναλάβῃ γιὰ τὴν ἀναστήλωσι τῶν ἀξιών, ἀνάμεσα στὰ τραγικὰ ἐρείπια ποὺ μᾶς κυκλώνουν. Θὰ κινηθῇ ὁμως μὲ σύστημα, χωρὶς προχειρότητες, μὲ συγχρονισμένες μεθόδους καὶ καλῶς ἐννοουμένη προσαρμογὴ. Ὁργανά της: «ἄνδρες ἐπιθυμιῶν τοῦ πνεύματος», «θειηρόροι ὀπλίται παρατάξεως Κυρίου, πυρφόροι ἀγωνισταί, ποὺ θὰ ζοῦν καὶ θὰ ἀναπνεύουν τὸ Χριστό, καὶ θὰ φλέγωνται ἀπὸ ἀγάπην γιὰ τὸν ἄνθρωπον, ποὺ ξέρουν νὰ οἰστροηλατοῦν τὶς καρδιὰς καὶ σὰν τρίαινες νὰ τὶς ἀναμοχλεύουν», αὐτοὶ θ' ἀρπά-

ξουν στὰ χέρια των — γι' αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἔχουν χέρια στιβαρὰ καὶ συγχρόνως στοργικὰ — τὴ ρομφαία τοῦ πνεύματος, θὰ ἀδράξουν τὸ πηδάλιο γιὰ νὰ κατευθύνουν τὸ σκάφος στὸ λιμάνι τῆς γαλήνης, νὰ διαδραματίσουν κατευθυντήριο ρόλο, πὸν διαγράφει ἡ ἀποστολή των σὰν κατ' ἔξοχην κοινωνικῆς δυνάμεως. Σὰν ἄλλας πὸν θὰ προλαμβάνη τὴν ἠθικὴ σῆψι τῆς κοινωνίας. Διαθέτει ἡ Ἐκκλησία κώδικα ζωῆς ραντισμένο μὲ τὸ Αἷμα τοῦ Ἀρχηγοῦ καὶ μοναδικοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, μιὰ κοσμοθεωρία καὶ βιοθεωρία δοκιμασμένη, πὸν μπορεῖ νὰ σταθῆ μέσα στὸ σεισμό τῆς ἐποχῆς, ἐποχῆς ἀντιφατικῆς καὶ ἰδεολογικῆς συγχύσεως. Ἄς μὴ λησμονοῦμε, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν δίνει μόνο τὴν ὁρτὴ λύσι στὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τὴ δύναμι γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς λύσεως. Παρέχει σ υ μ β ο υ λ ῆ, ἀλλὰ καὶ σ υ μ β ο λ ῆ. Ἄς τὸ ποῦμε μιὰ φορὰ ἀκόμα, καθαρὰ καὶ χωρὶς περιστροφές, στὸν «κοπιῶντα καὶ πεφορτισμένον» ἄνθρωπο τοῦ καιροῦ μας. Μοναδικὴ ἐλπίδα μας εἶναι ὁ Χριστός. Κι' ἄς φωνάξουμε μὲ ὄλη τὴ δύναμι τῶν πνευμόνων μας γιὰ νὰ διαλύσουμε μιὰ πρόληψι καὶ προκατάληψι.

Δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκη μας ὁ Χριστός. Ἡμεῖς ἔχομε τὴν ἀνάγκη Του. Μόνον Ἐκεῖνος ἀνταποκρίνεται στοὺς βαθυτέρους πόθους τῆς ψυχῆς μας, εἶναι ὅ,τι ἀκριβῶς μᾶς χρειάζεται γιὰ νὰ πληρωθῆ τὸ φοβερὸ κενὸ μέσα μας. Μόνον κοντὰ Του θὰ μεταμορφωθῆ ὁ πόνος σὲ χαρὰ ἀναφαίρετη, θὰ στεγνώσουν τὰ δάκρυα καὶ θὰ παύσουν οἱ λυγμοί. Ἡ ζωὴ, ἀκόμη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ πόνος, θὰ γίνουν δημιουργικά. Θὰ ἀνακαλύψουμε τὸ νόημα τῆς ζωῆς, τὸ μυστικὸ τῆς εὐτυχίας. Μόνον ἐὰν ἀναχριστιανισθοῦμε οἱ Χριστιανοὶ ἀληθινά, ὅλα τὰ ἄλλα «προστεθήσεται ἡμῖν». Θὰ ἀντικατασταθῆ ἡ «ἰσορροπία τοῦ ἀμοιβαίου τρόμου», μὲ τὴν ἰσορροπία μεταξὺ «τεχνικοῦ» καὶ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν πραγματικὴ εἰρήνη, καὶ μόνον τότε θὰ ὑπάρξῃ ἡ τροχοπέδη, γιὰ νὰ μὴ ὀδηγηθοῦμε στὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου... Ἄς τὸ καταλάβουμε μιὰ γιὰ πάντα: «οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία». Μόνον ἡ στροφή στὸ Χριστό, θὰ στρέψῃ τὸ ρεῦμα τῆς Ἱστορίας. Καὶ μόνον ἡ ἀποκατάστασις εἰρήνης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, θὰ ἀποκαταστήσῃ καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τὴν πολυπόθητη εἰρήνη.

Θὰ κλείσω τὶς σκέψεις μου αὐτὲς μὲ τὴ ρωμαλέα καὶ περιληπτικὴ φράσι, πὸν ὁ ἀρνητῆς Ρενὰν εἶχε τὴν εἰλικρίνεια νὰ ἀπευθύνῃ, ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς Ἀκροπόλεως, στὸν Αἰώνιο:

«Ὁ κόσμος θὰ σωθῆ, μόνον ἐὰν ἐπανέλθῃ πρὸς Σέ».

Πρωτ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ΣΤΑΧΥΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΑΓΡΟ ΤΟΥ**20. ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΟ**

«*Ἴδε ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ἀμάστανε,
ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται.*»

(*Ἰωάν. ε', 1-15*)

Ἦταν ἡ γιορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς τῶν Ἑβραίων. Παρὰ τὴν τοπολατρεία τους καὶ τὴν ἔλλειψι βαθυτέρας θρησκευτικότητος, ποὺ φέρνει πραγματικὰ τὴν ψυχὴ τοῦ πιστοῦ σ' ἐπαφὴ μετὰ τοῦ Θεοῦ τῆς, οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν φιλακόλουθοι, συνεπεῖς πρὸς τὰ διατεταγμένα. Εἶχαν, λοιπόν, τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες μαζετῆ ἀπὸ παντοῦ χιλιάδες κόσμου στὰ Ἱεροσόλυμα. Ἐπαινετὴ, ἔστω καὶ ὡς καλὴ εὐλαβικὴ συνήθεια, ἡ θρησκευτικὴ σύναξις καὶ συμπροσευχὴ τῶν πιστῶν. Γιατὶ καὶ ἡ ψυχικὴ διάθεσις καὶ τὰ θέματα τῶν συζητήσεων, καὶ ἡ ὅλη ἀτμόσφαιρα ἔχει κάποιου εἴδους πνευματικότητα στοὺς ἱεροὺς χώρους καὶ κατὰ τὶς ἱερὲς ὥρες ποὺ ὁ πιστὸς εὐρίσκειτο στὸ ναό, ἀκόμη δὲ καὶ στὸ προαύλιό του. Εἰκόνας, παραστάσεις, θυμίαμα, τελετουργικαὶ πράξεις καὶ κινήσεις τοῦ ἱερέως, ψαλμοὶ καὶ ὕμνοι, ἓνα καλὸ κήρυγμα καὶ ὅ,τι εἶναι δεμένο κοντὰ στὴ λατρεία σὰν ἀναπόσπαστο στοιχεῖο τῆς, συνυπουργεῖ στὸ σκοπὸ τῆς συνάξεως: στὴν τόνωσι τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος καὶ τὸν ἠθικὸ συγκρατημὸ. Ἄλλιῶς προδιατίθεται ἡ ψυχὴ τοῦ κοσμικοῦ ἀνθρώπου στὶς ταβέρνηες, στὰ θεάτρα, στὰ καφενεῖα, στὰ διάφορα κέντρα ψυχαγωγίας κι' ἄλλιῶς μέσα στὸ ναὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ εἶναι ἀποδεσμευμένοι ἀπὸ σκέψεις αὐτοελέγχου καὶ ἠθικῆς πορείας σύμφωνα-μὲ τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ. Ἐδῶ, ἐκτὸς μεμονωμένων περιπτώσεων ἀνοήτων καὶ ἠθικῶς ἀναισθήτων, ὅλοι οἱ ἄλλοι προσέρχονται μ' εὐλαβικὴ διάθεσι, μὲ κάποια ἡμερότητα ποὺ καθρεφτίζεται καὶ στὸ πρόσωπό τους. Πάντως ἀπὸ τὶς χιλιάδες τῶν πιστῶν ποὺ παρηκολούθουν τὰς ἐορτὰς εἶχε τὴν μερίδα του καὶ ὁ Θεός. Κέντρον λατρείας ὁ Ναὸς τοῦ Σολομῶντος στὰ Ἱεροσόλυμα, ἓνας ἱερὸς τόπος ψυχικῆς ἐπαφῆς τῶν πιστῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ, μεταξὺ των. Κι' ἔχουν πάντοτε συμφέρον νὰ καλλιεργοῦν καὶ μ' αὐτὸ τὸ μέσον τὴν θρησκευτικότητά τους καὶ οἱ Χριστιανοί, ποὺ τὶς ἡμέρες μας γεμίζουν τὰ κέντρα τῆς κακῶς νοουμένης ψυχαγωγίας καὶ καλοπεράσεως, γίνονται ὅμως αἰτία ν' ἀδειάσουν οἱ ναοί, μὲ τὶς γνωστὰς συνέπειες τοῦ ὀσημέραι θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ ξεφτίσματος.

Ἄλλ' ἂν ὁ Ναὸς τοῦ Σολομῶντος προσεφέρετο σὰν ἓνα μέσον ἱερῶν ὑπομνήσεων καὶ καθρόντων ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πλησίον κι' εἶχε μεγάλη σπουδαιότητα γιὰ τοὺς Ἑβραίους, τοὺς

όποιους θρησκευτικῶς καὶ ἔθνικῶς κράτησε σ' ἐνότητά γιὰ νὰ μὴ ἐκφυλισθοῦν καὶ χαθοῦν, δίπλα ἐκεῖ στὸ μεγάλο δρόμο ποὺ ὠδηγοῦσε στὴν πόλι τῶν Ἱεροσολύμων, πῶφερε τὸ ὄνομα «προβατική», ἐπειδὴ κατὰ τὴν παράδοσι περνοῦσαν τὰ πρόβατα τῆς θυσίας, ὑπῆρχε μιὰ ἱστορικῆς σημασίας κολυμβήθρα. Βηθσεδὰ τὸ ἑβραϊκὸ τῆς ὄνομα, ποὺ σημαίνει «οἶκος ἐλέους». Κι' ὠνομάζετο ἔτσι ἐπειδὴ ἐκεῖ «κατέκειτο πλῆθος ἀσθενούντων, χωλῶν, τυφλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν» πρὸς θεραπείαν, ὅταν τὸ νερὸ μὲ τὴν κατὰ καιροῦς ἀναταραχὴν τοῦ ὑπο τοῦ Ἀγγέλου, ἀποκοτοῦσε θεραπευτικὰς ιδιότητας. Τὸ μυστήριον εἶναι ὅτι ἓνας καὶ μόνον ἐθεραπεύετο κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Οἱ λοιποὶ ποὺ ἔπασχαν ἀπὸ ἀνίατα νοσήματα ἔπρεπε ν' ἀναμείνουν καὶ πάλιν «τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν». Ὁ χρόνος ἦταν ἄγνωστος. Ἡνοεῖτο μονάχα ἐκεῖνος ποὺ εἶχε κοντά του ἐξυπνοὺς δικούς του, ποὺ θὰ πρόφθαναν νὰ βυθίσουν τὸν ἄρρωστό τους στὸ θαυματουργὸ νερό. Οἱ ἄλλοι ἔπρεπε νὰ εἶναι ὀπλισμένοι μὲ τεραστίας δυνάμεως ὑπομονή, χωρὶς νεῦρα καὶ χαλαρωμένη πίστι, πρᾶγμα κάπως ἀραιό, γιὰτὶ ἡ πολυχρόνιος ἀρρώστεια συνήθως χαλαρώνει τὸ νευρικὸ σύστημα, καταντᾷ τὸν ἄνθρωπον εὐερέθιστο, εὐέξαπτο καὶ ἡ ἐκλεπτισμένη του εὐαίσθησις παίρνει τὰ πιὸ ἀσήμαντα πράγματα στὰ σοβαρὰ καὶ ὑποφέρει.

Αὐτὴ ἡ κολυμβήθρα, ποὺ ἔδειχε τὴν παρουσίαν τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ στὸ κεφάλαιον τῶν ἀρρωστημάτων του, ἦταν, σημειῶνεν ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, ἓνας τύπος τῆς κολυμβήθρας τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος, ποὺ καθαίρει ὅλες τὶς ἁμαρτίες καὶ ζωοποιεῖ τοὺς ἠθικῶς νεκροὺς. Τὸ νεράκι, ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς εἶχε τὶς δυὸ ιδιότητες: πρῶτα-πρῶτα, ἐκτὸς φυσικὰ τῆς βασικῆς του ιδιότητος τοῦ σβυσίματος τῆς φλογώσεως, καθαρίζει ἀπὸ τὴν ὕλική ἐξωτερικὴ ρύπανσι τὸ σῶμα καὶ ὁ ὀργανισμὸς ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὶς ἀρρώστειες ποὺ προτιμοῦν τὰ παράσιτα. Ἐπειτα ἔχει, σὲ πολλὰς περιπτώσεις, θεραπευτικὰς ιδιότητες, ἀναλόγως τοῦ συστατικοῦ του. Ρευματισμοὶ πολυχρόνιοι, σπλαχνικαὶ παθήσεις, παθήσεις νεφρῶν, στομάχου κ.τ.τ., ἐθεραπεύθησαν, ὅπως καὶ θεραπεύονται. Ἡ θεραπευτικὴ ιδιότης τοῦ νεροῦ ὀφείλεται στὰ συστατικὰ ποὺ προσλαμβάνει μέσα στὴν ὑπόγειο μεγάλη δεξαμενὴ του, ποὺ βρῖσκεται ἢ κατὰ τὸ πέρασμα του ἀπὸ τὶς γεωλογικὰς ζώνες, καὶ πλῆθος «ἀσκληπιεῖα» στὶς ἱαματικὰς πηγὰς ὑπάρχουν καὶ στὴν πατρίδα μας γιὰ τὴν θεραπεία τῶν σωματικῶς ἀρρώστων καὶ τὸν πλουτισμὸ τῶν διαφόρων ὀργανισμῶν, ποὺ ἐκμεταλλεῖονται τὴ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ ἐξοργιστικὸν εἶναι πὼς πολλοὶ θεραπευόμενοι θεοποιοῦν τὸ νερὸ καὶ λησμονοῦν Ἐκεῖνον, ποὺ ἔβαλε τὰ θαυματουργὰ ἐκεῖνα στοιχεῖα γιὰ νὰ βροῦν τὴν θεραπεία τους. Ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς ἐ-

ποίησε τὰ πάντα ἐκ τοῦ μηδενός, ποιὸς ὑπερθεὸς παρέβλεψεν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου τίς ἀρρώστειες τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ἀνέλυσε μέσα στὸ νερὸ τῶν ἱαματικῶν πηγῶν τὰ κατάλληλα, γιὰ τὴν κάθε διαφορετικὴ ἀρρώστεια, φάρμακα; Ἄλλο νερὸ θεραπεύει τὰ νεφρά, ἄλλο τοὺς ρευματισμούς, ἄλλο τὸ στομάχι κ.ο.κ. Ἄλλο εἶναι πικρὸ, ἄλλο θερμότατο μέχρι βρασμοῦ, ἄλλο ὑφάλμυρο, ἄλλο μὲ σόδα κ.ο.κ. Αὐτά, ὅσο κι' ἂν φαίνονται μιὰ φυσικωτάτη συνέπεια τῆς συνθέσεως τῶν πετρωμάτων καὶ τῶν διαφορῶν ὑλῶν ποὺ βρίσκεται ἀποθηκευμένο τὸ νερὸ, γεγονόνες εἶναι ὅτι αὐτὲς οἱ ιδιότητες εἶναι φαρμάκων ιδιότητες. Τὰ φάρμακα οὔτε στὴν τύχη συνετέθησαν, οὔτε ἄσκοπα. Προεβλέφθησαν οἱ ἀρρώστειες ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν μας, καὶ ἔτσι λειτουργεῖ στὰ σπλάχνα τῆς γῆς γιὰ τοὺς χωμάτινους ἀνθρώπους τὸ φαρμακευτικὸν ἐργαστήριον, ποὺ μᾶς στέλνει μὲ τὸ νεράκι τίς θεραπευτικὲς του οὐσίες, ὅπως γίνεται καὶ μὲ τὰ βότανα τῆς γῆς. Δὲν μπορεῖς ν' ἀρνηθῆς τὸν φαρμακοποιό, ποὺ καὶ τίς πρῶτες ὕλες ἐχορήγησε καὶ τὴν κατεργασία τους γιὰ τὴν παρασκευὴ καὶ τυποποίησι φαρμάκων ἀνέλαβε, γιὰ νὰ σ' ἀνακουφίσῃ καὶ σωματικῶς καὶ νὰ θυμηθῆς τὸν Εὐεργέτη σου ποὺ σ' ἔχει στὴν «ἐγνοία» του. «Κύριος ἔκτισε ἐκ γῆς φάρμακα, καὶ ἀνὴρ φρόνιμος οὐ προσοχθεῖ αὐτοῖς. Οὐκ ἀπὸ ξύλου ἐγλυκάνθη τὸ ὕδωρ εἰς τὸ γνωσθῆναι τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ;» (Σ.Σ. λη' 4). Πολλοὶ ποὺ μὲ τὴν ὠχρὴ τους πίστι προστρέχουν σὲ θαυματουργὰς εἰκόνας τῆς Παναγίας ἢ σκηνώματα ἁγίων, ὅταν δὲν θεραπευθοῦν, κατὰ σύστασι τῶν ἱατρῶν των, ἀνάλογα μὲ τὴν ἀρρώστειά τους, ἐπισκέπτονται τίς ἱαματικὰς πηγὰς. Κι' ἂν θεραπευθοῦν, γίνονται περισσότερον ἄπιστοι καὶ ἀσεβεῖς γιὰ τὰ «ἀγιωτικά» ποὺ ἐχρησιμοποίησαν ἀπεδείχθησαν ἀδύναμα, ἐνῶ τὸ ἄψυχο νεράκι, χωρὶς προσευχὰς καὶ ταξίματα, ἐθαυματούργησε. Κι' ἐνῶ μέσῳ τῆς ὕλης ὁ Θεὸς καλεῖ τοὺς ὑλικοὺς ἀνθρώπους νὰ πιστεύσουν καὶ νὰ γίνουν πνευματικώτεροι, ἐκεῖνοι μὲ ἀφορμὴ τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ γίνονται καὶ δάσκαλοι τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἀχαριστίας, μολοντί στὰ χέρια Του τελικὰ θὰ πέσουν. Καὶ θὰ πέσουν γιὰτὶ πρόσκαιρος εἶναι ἡ θεραπεία καὶ πρόσκαιρο τὸ σῶμα ποὺ τὴν δέχεται. Δὲν χαρίζει ἀθανασία τὸ ἱαματικὸ νερὸ. Καὶ πάλιν ὁ ὀργανισμὸς, σ' ἂν κλείσῃ τὸν κύκλο τῶν χρόνων του ποὺ ἔχει καθορίσει ὁ Θεός, θὰ νεκρωθῆ ἀπὸ γερωντικὸ μαρασμὸ.

Κι' ἂν, λοιπόν, ὑποθεθῆ πῶς τὸ νερὸ τῆς Βηθεσδᾶ ἦταν ἀπλῶς ἱαματικὸ, ὅπως τῆς Αἰδηψοῦ, τῶν Καμμένων Βούρλων, τῆς Ἰκαρίας, τοῦ Λουτρακίου κ.τ.τ., καὶ πάλι δὲν μπορεῖ κανεὶς ν' ἀρνηθῆ τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ, ποὺ θέλει ν' ἀνακουφίσῃ σωματικὰ δικαίους καὶ ἁμαρτωλοὺς, ὅπως καὶ χωρὶς διάκρισι τοὺς παρέχει κάθε ὑλικὸν ἀγαθὸ, βρέχοντας ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους καὶ λού-

ζοντάς τους με τις ήλιακές του ακτίνες. Χρειάζεται μεγάλη κακότης και ξεπεσμός να φθάση ο άνθρωπος στην άρνησι και την βλασφημία κατά τοῦ Θεοῦ, πού μέσω τῶν φυσικῶν του στοιχείων, παρά τήν ἀναξιότητά και τήν προσωπική ἐνοχή τοῦ ἀνθρώπου, ἐλεεῖ. Καί δυστυχῶς ἡ ἐποχή τῆς ὑλοκρατίας και φυσιοκρατίας («ἐγαίδουροποίησε») τοὺς ἀνθρώπους σέ βαθμὸ πού ξεπερνᾷ σέ ἀναισθησία τὸ πραότατο ἐκεῖνο και ὠφελιμώτατο ζῶον. Ἄλλ' ὅμως δὲν πρόκειται ἐδῶ περὶ μεταλλικῆς ἱαματικῆς πηγῆς. Ἡ Βηθεσδᾶ, τύπος τοῦ μελλοντικοῦ σωτηρίου βαπτίσματος, ἔδινε και εἰδικὰ μαθήματα, ἴνα, ὅπως σημειώνει ὁ ἅγιος Χρυσόστομος «οἱ μαθόντες ὅτι ἐν ὕδατι νοσήματα σώματος ἐνι θεραπεῦσαι, και τούτω πολὺν ἐγκυμασθέντες χρόνον, ραδίως πιστεύουσιν ὅτι και νοσήματα ψυχῆς ἰᾶσθαι δύναται». Τὸ νερὸ τῆς Βηθεσδᾶ ἀποκτοῦσε θεραπευτικὰς ιδιότητάς μόνον, ὅταν Ἄγγελος Κυρίου κατά καιροὺς τὸ ἐτάρασσε. Μετά τήν θεραπείαν τοῦ ἐνὸς πού πρόφθανε νὰ λουσθῇ τῇ στιγμῇ ἐκείνη, σταματοῦσε τὸ μυστήριον τῆς ἀμέσου θεραπείας. Τὸ νερὸ παρέμενε νερὸ στὰ ἀπλᾶ του στοιχεῖα, και οἱ ἀσθενεῖς ἔπρεπε νὰ περιμένουν τὸν ἀκαθόριστο χρόνο τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἄγγελου. Οἱ πηγές με τὰ ἱαματικὰ νερὰ παραμένουν οἱ ἴδιες κι' ἄς λουσθοῦν μυριάδες ἀρρώστων. Τὸ φαινόμενον, λοιπόν, τῆς Βηθεσδᾶ, εἶναι ὑπερφυσικὸ κι' ἀνεξήγητο ἐπιστημονικὰ. Μονάχα ἡ πίστις τὸ ἐρμηνεύει, ἡ πίστις πού δὲν μπορεῖ νὰ παραδέχεται μὲν Θεὸν Πατέρα, ν' ἀρνήται ὅμως τήν πρόνοιά του. Δὲν στέκει οὔτε στήν κοινή λογική. Ἐκτὸς και ἂν ξεριζώσωμε ἐντελῶς τήν πίστιν, ὅποτε γεννῶνται ἄλλα σοβαρώτερα προβλήματα, πού θὰ μᾶς ἀναγκάσουν νὰ κάμωμε πνευματικὴ ἐγχείρησι στὸν ψυχικὰ ἄρρωστο.

Ἦταν, λοιπόν, και ὁ χρόνος ἄγνωστος πού ἀποκτοῦσε διὰ τῆς ταραχῆς θεραπευτικὰς ιδιότητάς τὸ νερὸ. Καί μέσα στὸ πλήθος τῶν ἀσθενῶν πού περιεβάλλοντο ἀπὸ τοὺς δικούς τους, κατέκειτο ὁ παραλυτικὸς με τήν πολυχρόνιο ἀρρώστεια του μονάχα με τήν ὑπομονή και τήν ἐλπίδα συντροφιά. Εἶναι κοινὸ μυστικὸ πὼς ὅταν εὐτυχῆ κανεὶς συντροφεύεται ἀπὸ καθαρὸς και ἀκάθαρτους. «Ὅταν ὅμως δυστυχῆση, μένει ἔρημος κι' ἀπ' ὅλους ἐγκαταλελειμμένος. Εἶπαμε κι' ἄλλοῦ: «τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ φίλοι, τῶν δὲ δυστυχούντων οὐδ' αὐτοὶ οἱ γεννήτορες». Δὲν εὐρέθηκε κανεὶς, παραμερίζοντας τὸ δικό του, ἀτομικὸ, συμφέρον, τὸν δικό του, ἐπὶ τέλους, πόνου-πρὸς καιροῦ φυσικὰ-νάρπάξῃ τὸν ἀπροστάτευτο παράλυτο και νὰ τὸν βυθίσῃ στὸ ἁγιασμένο νερὸ τῆς κολυμβήθρας. Ἦταν ὁ μόνος. Δὲν ἦσαν πολλοὶ ὥστε νὰ ἐγερθῇ ζήτημα. Ἐνα ἱερὸ καθῆκον πρὸς τὸν πλησίον μας δὲν ἀφαιρεῖ στήν ἐκτέλεσί του, οὔτε ἄνεσι οὔτε χαρά. Μιὰ μικρὴ ἢ μεγάλη θυσία εἶναι τὸ καθῆκον. Καί ἡ θυσία μας δὲν μένει χωρὶς καρπούς.

Τὴ χαρὰ πὺ παίρνει ὁ ἄνθρωπος τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς θυσίας δὲν τὴ δίνει καμμιά ὕλική εὐτυχία. Ἄλλ' οἱ Ἑβραῖοι, ὅπως καὶ πολλοὶ τῶν σημερινῶν χριστιανῶν, περιώριζαν τὴν ἠθικὴ στὸ «ἐκκλινον ἀπὸ τοῦ κακοῦ» καὶ ἀγνοοῦσαν κάτι πὺ ὀλοκληρῶναι τὴν ἀρετὴ : καὶ «ποίησον ἀγαθόν». Γιατὶ τὸ «ποίησον ἀγαθόν» στὴν πρᾶξι ἐπιβάλλει ἄμεσο προσωπικὸν ἐνδιαφέρον, ἄρα καὶ κάποια θυσία, πὺ οἱ ἠθικολόγοι τοῦ «ἐκκλινον ἀπὸ τοῦ κακοῦ» ἀπλῶς, δὲν ἔχουν τὴν διάθεσι νὰ ἐνοχληθοῦν ἀπὸ τὸ δεύτερον σκέλος τῆς θείας προτροπῆς καὶ «ποίησον ἀγαθόν». Κι' ἔτσι ὁ δυστυχῆς παράλυτος ἐζοῦσε καὶ τὸ ψυχικὸ δρᾶμα τῆς ἐγκαταλείψεως. Τὸ εὐτύχημα ὅμως ἦτο ὅτι εἶχε δυνατὴ ὑπομονή, παρὰ τὴν πολυχρόνιο ἀρρώστεια του. «Ἐκπληκτος ἢ καρτερία τοῦ παραλύτου, σημειώνει ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος. Ἔτη τριάκοντα ὀκτῶ ἔχων, καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀπαλλαγῆσεσθαι τοῦ νοσήματος προσδοκῶν, προσήδρευέ τε καὶ οὐκ ἀφίστατο· εἰ γὰρ μὴ τὰ παρηλθόντα, τὰ γοῦν μέλλοντα οὐχ ἱκανά ἦν αὐτόν, εἰ μὴ καρτερικός ἦν, ἀπαγαγεῖν τοῦ τόπου;» Σωστὸς αὐτὸς ὁ συλλογισμὸς τοῦ θείου Πατρὸς. Κόσμος πρὸς θεραπείαν πολὺς, συντροφευμένος καὶ φροντισμένος ἀπὸ τοὺς δικούς του, ἄδηλος ὁ χρόνος τῆς ταραχῆς τοῦ νεροῦ ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου. Θὰ μπορούσε, λοιπόν, ν' ἀπελπισθῆ με κάποιο στηριγμένο δικαιολογητικὸ, καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ πεθάνῃ, παραλυτικός, ὅπως ἦταν, στὴ γωνιά τοῦ φτωχικοῦ του σπιτιοῦ. Καὶ ὅμως, ζοῦσε με τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν ἐλπίδα. Καὶ δὲν ἔχασεν. «Ὁ ὑπομείνας εἰς τὸ τέλος οὗτος σωθήσεται» (Ματθ. ι, 22) κ.ά. Καὶ «Μακάριος ὅς ὑπομένει πειρασμόν» (Ἰακ. α, 12). Καὶ δὲν ἔχασε γιατί τὸν ἐνεθυμήθη ὁ Χριστὸς «ὅς τοὺς ἄλλους ἀφείς, ἐπὶ τοῦτον ἦλθε». Καὶ συγκινεῖ ἰδιαιτέρως ἢ ἐκδήλωσις συμπαθείας τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν ἄρρωστο καὶ ἐγκαταλειμμένο. Καὶ παρηγορεῖ μιὰ τέτοια διάκρισις, γιατί, πολλάκις, οἱ ἄνθρωποι, πὺ δὲν εὐρίσκουν καμμιά κατανόησι στὸν κόσμον αὐτό, ἀπελπίζονται, μελαγχολοῦν, πέφτουν σὲ νευροψυχώσεις καὶ ζοῦν βασανιστικὴ ζωὴ, ὅταν μάλιστα φυσικὰ πλήγματα στὴ ζωὴ τοὺς δοκιμάζουν καὶ δὲν ἔχουν δίπλα τους, οὔτε φίλο, οὔτε συγγενῆ, οὔτε μιὰ θρησκευούσα ψυχὴ νὰ τοὺς βοηθήσῃ καὶ νὰ τοὺς στηρίξῃ, ὅπως εἶπαμε ἀλλοῦ. Καὶ εἶναι δυστυχέστεροι ὅταν καὶ τῶν ἰδίων ἀρρώστων ἢ καρδιά εἶναι ἀδειανὴ ἀπὸ πίστι στὸ Θεό. Τότε τὸ δρᾶμα κορυφουταί κι' ἔχουμε φαινόμενα τρέλλας ἢ αὐτοκαταστροφῆς. Ἡ πίστις στὸ Χριστὸ ζωντανεῖ τὴν παρουσία του καὶ ζεσταίνει τὴν καρδιά μας, γιατί ἀντικαθιστᾶ χίλιες δυὸ συντροφίες καὶ μᾶς ὀμιλεῖ με συμπάθεια, με γλυκύτητα, ὅταν ἀκόμη βαρυνώμεθα με προσωπικὴν ἐνοχί, ὅπως ὁ παράλυτος.

«Θέλεις ὑγιῆς γενέσθαι;» Ἐνα ἐρώτημα τοῦ Χριστοῦ στὸ κρεβάτι τοῦ ἀρρώστου. Ἐνα ἐρώτημα, πὺ θὰ μπορούσε νὰ

τραβήξει μιὰ ὑβριστικὴ φράσι ἐνὸς ἄλλου ἀρρώστου μὲ τὸ σπασμέ-
νο νευρικὸ σύστημα, δεδομένου πῶς καὶ τὰ πράγματα δὲν ἐσή-
κωναν τέτοιο ἐρώτημα καὶ ὁ ἐρωτῶν ἐρώτησε σὰν ἀπλοῦς περα-
στικὸς διαβάτης. Κι' ὅμως, εἶχε βαθὺ τὸ νόημά της καὶ ἡ ἐρώ-
τησις τοῦ εἵδους αὐτοῦ. Γιατὶ καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς ὑπομονῆς καὶ ἡ
ἀρετὴ τῆς πραότητος τοῦ ἀρρώστου ἀπεκαλύφθη. Δὲν ἀπήντησε
νευρικά. Δὲν εἶπε: «Μὲ εἰρωνεύεσαι, κύριε; Δὲν με βλέπεις πῶς εἶ-
μαι παράλυτος, δὲν ἔχω κανένα δίπλα μου; Στ' ἀλήθεια μὲ ρω-
τᾶς ἂν θέλω νὰ γίνω καλά;» Ἀλλὰ τί; «Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ
ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν.
ἐνῶ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει». Μὲ μιὰ ἡρε-
μία ψυχῆς, μὲ μιὰ ἀκακία, ἀπλῶς ἀναφέρει τὴν ἐρημίαν του.
Πόσους χριστιανούς ἀπὸ μᾶς δὲν διδάσκει αὐτὸς ὁ ἀμαρτωλὸς
ἄρρωστος. «Ἄνθρωπον οὐκ ἔχω». Μ' ἂν δὲν ἔχῃς ἄνθρωπο, ἔχεις
τὸ Χριστὸ δίπλα σου, κοντά σου, ἀπολύτως δικόν σου, ἀρκεῖ νὰ
τὸν θυμηθῆς ἀπλῶς. Τὸ πέταγμα τῆς ψυχῆς σου πρὸς τὰ ἐκεῖ,
εἶναι ἄνοιγμα τηλεφωνικῆς γραμμῆς καὶ ἄμεσος ἐπικοινωνία μα-
ζί του. Αὐτὸ ἀρκεῖ, ὅπως φανερώνουν τὰ ποτελέσματα : «Ἐγειρε,
ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. Καὶ εὐθέως ἐγένετο
ὑγιῆς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἤρε τὸν κράββατον αὐτοῦ καὶ περιεπάτει».

Ἡ δραστικὴ καὶ θεραπεύουσα χάρις ποὺ μετεδίδετο στοὺς ἀρ-
ρώστους μὲ τὸ νερὸ τῆς Βηθεσδᾶ, μετεδόθη μὲ τὰ λόγια τοῦ Χρι-
στοῦ «ἐγειρε, ἄρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει». «Παντο-
δαπῶν γὰρ ἐστὶ φαρμάκων θησαυρὸς τὰ θεῖα λόγια ὥστε κἂν
ἀπόνοιαν σβέσαι δέη, κἂν ἐπιθυμίαν κοιμίσαι, κἂν τῶν χρημάτων
καταπατήσαι ἔρωτα, κἂν ὀδύνην ὑπεριδεῖν, κἂν εὐθυμίαν ἐνθεῖναι,
καὶ ὑπομονὴν κατασκευάσαι, πολλὴν ἐντεῦθεν ἂν τις εὔροι τὴν ἀ-
φορμὴν», γράφει ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Ἡ ἀνάκτησις τῆς ὑγείας
του δὲν ἔσπρωξε τὸν τέως παράλυτο μακριὰ ἀπ' τὸ Θεό. Εὐσε-
βῆς, φιλακόλουθος, ἴσως μάλιστα μὲ τὴν ἀνάμνησι τοῦ πρότερον
ἀμαρτωλοῦ του βίου, ποὺ τὸν ἔφερε στὸ ἀξιοθρήνητο κατάντημα
τῆς παραλύσεως, ἀπεφάσισε νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν Θεὸν γιὰ τὴν ἄσω-
τη ζωὴ του, μὲ τὴ σωφροσύνη, τὴν ἐγκράτεια. Γιατὶ, πολλοί,
δυστυχῶς, ξαναγυρίζουν στὸ κύλισμα βορβόρου, παρὰ τὴ συμφο-
ρὰ ποὺ ἔδοξίμασαν. Ὁ παραλυτικὸς ὅμως ὄχι. Μὲ συναίσθησι
καὶ αὐτοέλεγχῳ ἐπλησίασε τὸ Θεὸ περισσότερο. Γιατὶ ὁ Χριστὸς
τὸν εὐρῆκε στὸ Ἱερό, «ὅπερ μεγίστης εὐλαβείας σημείον ἐστίν·
οὐ γὰρ ἐχώρησεν εἰς ἀγοράς καὶ περιπάτους, οὐδὲ τρυφῇ καὶ ἀνε-
σει ἔδωκεν ἑαυτόν, ἀλλ' ἐν τῷ ἱερῷ διῆγε.» Ἐκεῖ ὁ Κύριος ὡς
ἄλλος ψυχίατρος τώρα τοῦ ἀπευθύνει τὴν βαρυσήμαντον συμβου-
λὴν, ποὺ φέρει μέσα της καὶ τὸν πλάγιον ἔλεγχον: «Ἴδε, ὑγιῆς γέγονας.
μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν σοί τι γένηται». Ἐδῶ, παρὰ τὸ
γεγονὸς ὅτι ἐξ αἰτίας τῶν ἀμαρτιῶν του ἔπασχεν ὁ παράλυτος,

ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΑΓΙΟΙ ΤΟΠΟΙ

7. Στην 'Οδό του Μαρτυρίου

‘Ο άναίτια καταδικασμένος ‘Ιησοῦς γδύνεται γρήγορα τή στολή του ἔμπαιγμού του ἀπ’ τούς στρατιώτας, φορεῖ τὰ ἰδικά Του ἐνδύματα καὶ δέχεται στούς ὤμους Του ἓνα βαρὺ σταυρό, πού Του φορτώνουν. ‘Απ’ τὸ Πραιτώριο ξεκινᾷ. Μαζί Του ξεκινοῦν καὶ δυὸ καταδικασμένοι κακοῦργοι πού θὰ σταυρωθοῦν ἐπίσης γιὰ μεγαλύτερο ἔμπαιγμό Του. ‘Ακολουθοῦν τὸ δρόμο πού ὀνομάζεται σήμερα «ὁδὸς τοῦ Μαρτυρίου», τὸν ὁποῖο κι’ ἐμεῖς κα-

ἐφῆρμωσε ἄλλη θεραπευτικὴ μέθοδο. Πρωτίστως τοῦ ἔσφιξε τούς ἄρμους τοῦ παραλυμένου σώματος κι’ ἔπειτα τοῦ ἐχορήγησε τὸ ψυχικὸ φάρμακο «μηκέτι ἀμάρτανε»· ἐνῶ ἄλλοῦ, στὴν ἴδια περίπτωση, ἀπήλειψε τὸν ἀποχρώντα λόγο τῆς ἀσθενείας, πού ἦταν ἡ ἀμαρτία καὶ ἔπειτα, ἔδωσε τὴν σωματικὴν ὑγείαν. ‘Αλλ’ ὁ Θεὸς χρησιμοποιεῖ τὸν τρόπο καὶ τὰ μέσα τῆς ἀγάπης του πάντα πρὸς τὸ συμφέρον μας. Οὔτε ἐσταμάτησε στὴν ἀπλῆ σύστασι, ἀλλὰ ἐκόλλησε στὴ φράσι καὶ τὴν ἀπειλή: «ἵνα μὴ χεῖρον σοὶ τι γένηται» «Τῇ τε εὐεργεσίᾳ καὶ τῷ φόβῳ τῶν μελλόντων κακῶν κατέχων αὐτὸν ἐπὶ τῆς ὑγείας». Δὲν τοῦ εἶπεν ὁ Χριστὸς «‘Ιδοὺ δέδωκας τῶν ἡμαρτημένων δίκην ἱκανήν· ἀσφαλίζου λοιπόν», ἀλλὰ «ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ἀμάρτανε». Μ’ ἄλλους λόγους ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ σ’ ἐθεράπευσε διπλᾶ, κόψε κάθε σχέσι μὲ τὴν ἀμαρτία μήπως τὸ ἀμετανόητο τῆς καρδίας σου μεταβάλη καὶ τὴν χρηστότητα καὶ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ σὲ ὀργή, ὅποτε τοῦτο γιὰ σένα εἶναι τὸ χειρότερο, γιὰτὶ διπλᾶ θὰ χαθῆς καὶ κανεὶς ποτὲ δὲν θὰ σὲ σώσῃ. Καὶ πράγματι γεμᾶτος εὐγνωμοσύνη τὸν εὐεργέτη του ἀνακηρύττει δημοσίᾳ. «Οὐ γὰρ οὕτως ἀναίσθητος ἦν, καὶ μετὰ τοιαύτην εὐεργεσίαν καὶ παραίνεσιν προδοῦναι, τὸν εὐεργέτην» στούς φθονεροὺς ἐχθροὺς τοῦ Χριστοῦ, πού ἐνδιεφέροντο γιὰ τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου, ὄχι γιὰ τὸ διπλὸ κέρδος πού πῆρεν ὁ συνάνθρωπός τους.

Διδακτικώτατο τὸ ἱερὸ κείμενον. Συγκινητικὴ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸ σωσμό μας. Φοβερὴ ἡ ἀπειλή. ‘Ο καθένας μας ἄς πάρῃ τὴ θέσι πού τοῦ ταιριάζει καὶ δὲν θὰ χάσῃ. Εἴτε σωματικὰ εἴτε ψυχικὰ εἴμεθα ἄρρωστοι. ‘Ο Γιατρός, τὰ φάρμακα προσφέρονται δωρεάν.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ
‘Ιεροκλήρυξ ‘Ι. Μητροπόλεως Χαλκίδος

τασυγκινημένοι ἐβαδίσαμε βαστώντας ἀπ' τὸ Πραιτώριο συμβολικὰ ἓνα μικρὸ σταυρὸ γιὰ εὐλογία.

Ταλαιπωρημένοι καὶ ἐξητλημένοι κυριολεκτικὰ ὁ Ἰησοῦς ἀπ' ὅσα ἀντιμετώπισε ἀπ' τὴ στιγμὴ τῆς συλλήψεώς Του αἰσθάνεται τὰ γόνατά Του νὰ παραλύουν. Καὶ ἔτσι σ' ἓνα μέρος τοῦ δρόμου πίπτει κάτω ἀπ' τὸ βάρος τοῦ Σταυροῦ. Μὲ λακτίσματα, σπρωξίματα καὶ ὕβρεις Τὸν βοηθοῦν καὶ σηκώνεται. Ἀλλὰ προχωρεῖ ἀργὰ μὲ δυσκολία. Σὲ κάποιον ἄλλο σημεῖο τοῦ δρόμου ἡ ἑβραία κόρη Βερονίκη - τῆς ὁποίας σώζεται τὸ σπίτι - συμπονεῖ τὸν Ἰησοῦ καὶ βγαίνει ἔξω καὶ τοῦ σπογγίζει τὸ καταϊδρωμένο καὶ αἱματωμένο ἀπ' τ' ἀγκάθια πρόσωπό Του μὲ τὸ μανδήλι της, ἐπάνω στὸ ὅποιο - κατὰ τὴν παράδοσι - ἀποτυπώθηκε ἡ Θεανδρική Μορφὴ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

Λίγο παρέχει ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀντέχει ἄλλο. Πίπτει γιὰ δευτέρη φορά. Δὲν εἶναι πιά δυνατὸν νὰ προχωρήσῃ. Γι' αὐτὸ ἀγγαρεύουν τὸν περαστικὸ Σίμωνα Κυρηναῖο γιὰ νὰ μεταφέρῃ τὸ Σταυρὸ Του.

Ἀνάμεσα στὸ πλῆθος ποὺ ἀκολουθεῖ ἢ παρακολουθεῖ τὸν Κύριο εἶναι καὶ πολλὲς γυναῖκες ποὺ κλαῖνε καὶ θρηνοῦν γιὰ τὸ ἀπαίσιον ἔγκλημα ἐναντίον τοῦ Διδασκάλου. Σ' αὐτὲς ἔρριψε μιὰ στιγμὴ ἓνα λυπημένο βλέμμα Του λέγοντας προφητικὰ: «Θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἀφ' ἑαυτὰς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν· ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι, κατὰ τὰς ὁποίας θὰ εἴπουν· μακάριαι αἱ στεῖραι γυναῖκες καὶ αἱ κοιλίαι ποὺ δὲν ἐγέννησαν καὶ οἱ μαστοὶ ποὺ δὲν ἐθήλασαν. Τέτοια θὰ εἶναι ἡ δυστυχία, τόσο μεγάλη τὰ δεινὰ ποὺ θ' ἀρχίσουν νὰ λέγουν στὰ βουνά, πέσετε ἐπάνω μας διὰ ν' ἀποθάνωμε, καὶ στὰ βουνὰ σκεπάσατέ μας (Λουκ. κγ, 28-30).

8. Στὸ φρικτὸ Γολγοθᾶ

Σὲ λίγο ἔφθασαν στὸ Γολγοθᾶ ποὺ λέγεται καὶ Κρανίου τόπος, γιὰτὶ - κατὰ τὴν ἀρχαία παράδοσι - ἐδῶ ἐνταφιάσθηκε τὸ κρανίον τοῦ Ἀδάμ κατὰ τὴ μετακομιδὴ του ἀπ' τὴ Μεσοποταμία.

Σήμερα ἀπ' τὴν ὁδὸ τοῦ Μαρτυρίου τερματίζομε στὴν ἁγία Αὐλὴ, εἰσερχόμεθα ἀπ' τὴν ἁγία Πόρτα - καὶ εἶναι μοναδικὴ - τοῦ Πανιέρου Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, μέσα στὸν ὁποῖο ὑπάρχουν τὰ πιὸ ἱερὰ καὶ τιμαλφῆ καὶ ἅγια Προσκυνήματα τῆς Χριστιανοσύνης, καὶ ἀπὸ μιὰ σκάλα ποὺ ὑπάρχει ἀμέσως δεξιὰ μας - κατεχομένη ἀπ' τοὺς λατίνους - ἀνεβαίνομε στὸ φρικτὸ Γολγοθᾶ.

Ὅταν ἡ συνοδεία κατέληξε σ' αὐτὴ τὴν τοποθεσία, μέχρις ὅτου ἐτοιμάσουν τὰ προκαταρκτικὰ τῆς σταυρώσεως, ἀσφάλισαν τὸν Κύριο σὲ πέτρα μὲ δυὸ ὀπές (παρεκκλήσιο Κλαπῶν) καὶ

Τὸν (ἐτήρουν) ἐκεῖ (παρεκκλήσιον-φυλακὴ τοῦ Χριστοῦ). Ἴσως ἐδῶ γιὰ νὰ μετριασθοῦν οἱ πόνοι πού θά δοκίμαζε σέ λίγο Τοῦ ἔδωσαν νὰ πιῇ τὸ ναρκωτικὸ ποτὸ «ἄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον», τὸ ὁποῖον «γευσάμενος οὐκ ἤθελε πιεῖν» (Ματθ. κζ', 34).

Ἀμέσως μετὰ ᾠδήγησαν τὸν Κύριον στὸν τόπο τῆς ἐκτελέσεως. Τοῦ ἀφαίρεσαν τὰ κυριώτερα ἐνδύματα. Καὶ Τὸν ἐστρωσαν ἐν τῷ σφυρὶ τὰ καρφιά, τὰ ὁποῖα Τοῦ τρυποῦσαν τ' ἄχραντα χέρια καὶ πόδια, - στιγμὴ ὑπερτάτης ὀδύνης πού γοεραὶ κραυγαὶ ἤκούοντο συνήθως ἀπ' ὅλους τοὺς καταδίκους - ὁ Ἰησοῦς συγκαρπώνοντας τοὺς πόνους προσευχήθηκε γιὰ τοὺς σταυρωτάς Του. «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι» (Λουκ. κγ', 34).

Κατόπιν ὑψώθηκε σιγὰ-σιγὰ ὁ Ἐσταυρωμένος! Καὶ ἐνεπήχθη ἐν τῇ μεγάλῃ ὀπῇ, πού διασώζεται σήμερα στὸ φοικτότατο ἐκεῖνο καὶ ἱερώτατο μέρος.

Κανεὶς δὲν ἤμπορεῖ εὐκολὰ νὰ περιγράψῃ τοὺς δριμυτάτους πόνους καὶ τὴν ὀδύνην τοῦ πιὸ ἀπαίσιου, σκληροῦ, ἀτιμωτικοῦ θανάτου. Ὁ Ἰησοῦς τὸν ὑφίσταται τώρα σὰν ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος ὀλοκλήρου τοῦ ἀμαρτήσαντος ἀνθρωπίνου γένους.

Ἐπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ Κυρίου εἶχε τοποθετηθῆ πινακίδα, στὴν ὁποία εἶχε γράψῃ ὁ Πιλάτος τὴν αἰτία τῆς καταδίκης του μὲ γραφὴν ἑβραϊκὴν, ἑλληνικὴν, ρωμαϊκὴν ἡ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων» (Ἰωάν. ιθ', 19). Ἄλλ' ὅταν ὑψώθηκε ὁ Σταυρὸς καὶ ἀποκαλύφθηκε τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἐχολώθησαν ἀπ' τὸ κακὸ τους οἱ ἀρχιερεῖς, πού, διαβάζοντας αὐτὴ τὴν ἐπιγραφὴν, κατενόησαν τί τρομερὸ μαστίγιωμα ἀποτελοῦσε αὐτὴ γι' αὐτοὺς καὶ γιὰ τὸ Ἰουδαϊκὸ Ἔθνος. Καὶ ἐπεχείρησαν νὰ ἐξαλείψουν τὴν προσβολὴν μὲ παράκλησιν στὸν Πιλάτο νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ «Μὴ γράφῃ, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε, βασιλεὺς εἰμι τῶν Ἰουδαίων». Ἄλλ' ὁ Πιλάτος ἔμεινε τώρα ἀνένδοτος. «Ὁ γέγραφα, γέγραφα». «Ὁ,τι ἔγραψα, τὸ ἔγραψα πιά. Δὲν τὸ ξεγράφω» (Ἰω. ιθ', 21).

Στὸ μεταξὺ οἱ στρατιῶτες, πού εἶχαν ἀναλάβει τὴν ἀποστολὴν νὰ σταυρώσουν καὶ νὰ φυλάξουν τὸν Ἰησοῦ, διεμοίρασαν τὰ φορέματά Του ἀφοῦ τὰ ἔκαμαν τέσσαρα μερίδια. Γιὰ τὸν ἄρραφο χιτῶνα ἔκαμαν ἰδιαίτερη συμφωνία γιὰ νὰ μὴν τὸν σχίσουν. Ἐρριζαν κλῆρο ποιὸς θά τὸν ἔπαιρνε. Καὶ μὲ τοῦτο πραγματοποιήθηκε ἡ δαβιτικὴ προφητεία· «διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἐαυτοῖς καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλῆρον» (Ψαλμ. κα', 19).

(Συνεχίζεται)

ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

«ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΛΕΥΪΤΙΚΟΥ

Ἐπὶ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

Ὁ νόμος τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς
καὶ ὁ νόμος ὁ Εὐαγγελικὸς

Ὁ νόμος τῆς ἐξίσου ἀνταμοιβῆς καὶ ἀνταπόδοσης τῆς τιμωρίας στ' ἀμοιβαῖα ἀδικήματα ἀναφέρεται καὶ στὸ Λευϊτικὸ (17-22) καὶ στὴν Ἔξοδο (24-25) καὶ στὸ Δευτερονόμιο (19-21).

Ὁ νόμος αὐτὸς ἀπαιτεῖ ψυχὴν, μὲ ψυχὴν, μάτι, μὲ μάτι, δόντι, μὲ δόντι, χέρι, μὲ χέρι, πόδι, μὲ πόδι, κάψιμο, μὲ κάψιμο, πληγὴ, μὲ πληγὴ καὶ ὁ νόμος αὐτὸς εἶναι δικαιοτάτος, ἀφοῦ τὸν ὥρισεν ὁ Θεός. Εἶναι νόμος καὶ Ἑλληνικὸς καὶ Ῥωμαϊκὸς κατόπιν, πού τὸν ἐδεχθῆκανε καὶ ἄλλα πολλὰ Ἔθνη. Γι' αὐτὸ καὶ τὸν δικαιώνει ἡ λαϊκὴ παροιμία, πού λέει «Π ἄ θ ο ς-μ ἄ θ ο ς».

Δύο πράγματα ἀντιγνωμοῦνε στὸν κοινὸν αὐτὸ νόμο. Πρῶτον, ἡ αὐστηρότητα τῆς ἐκδίκησης. Δεύτερον, ἡ ἐμπάθειά της. Γιὰ τὸ πρῶτον ὅμως ἔχομε τὴν γνώμη πὼς ὁ νόμος, ἂν καὶ εἶναι σωστός, δὲν εἶναι ὅμως καὶ αὐστηρός. Γιατὶ σώζοντας τίς ἀναλογίες στηρίζεται στὴ λογικὴ καὶ οἰκονομεῖ ἔτσι καὶ διατηρεῖ, μὲ τὴν συστολὴν καὶ μὲ τὴν προσοχὴν, τὴν εὐταξίαν καὶ τὴν ἰσότηταν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Προσθέτομε μάλιστα, πὼς ὁ τέτοιος νόμος, μακρὰν ἀπὸ τὸ νᾶναι αὐστηρός, εἶναι ἀντίθετα σπλαχνικὸς καὶ φιλόανθρωπος, γιατί περιορίζει καὶ προσταματᾷ κακὰ πολὺ περισσότερα καὶ πολὺ βαρύτερα, πού ἂν ἔλειπεν, ἦταν ἐπόμενον ν' ἀκολουθῆσουνε.

Αὐτὸς ὁ νόμος φέρνει τὸν φόβον, ὅπως ἐπὶ λέξει ἀνα-

φέρεται στο Δευτερονόμιο· «Καὶ ποιήσετε αὐτῶ ὃν τρόπον ἐπονηρεύσατο ποιῆσαι κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ... Καὶ οἱ ἐπίλοιποι ἀκούσαντες φοβηθήσονται, καὶ οὐ προσθήσουσιν ἔτι ποιῆσαι...». Καὶ νὰ τοῦ κάμετε, ὅτι ἐσκέφθηκε αὐτὸς νὰ κάμῃ ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του... Καὶ οἱ ἐπίλοιποι, σὰν τ' ἀκούσουνε αὐτὸ θὰ φοβηθοῦν, καὶ δὲν θ' ἀποτολμήσουνε νὰ προσθέσουνε κι' ἄλλο κακὸ (Δευτ. 19, 19, 20). Ὁ φόβος εἶναι τὸ χαλινάρι τοῦ πάθους καὶ τῆς ὀρμῆς στὸ νὰ κἀνῃ κανεὶς τὸ κακὸ, καὶ χάρις στὸν νόμον αὐτὸν δὲν κακουργεῖ ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ μὴν κακοπάθῃ· κι' ἔτσι, οὔτε εὐκόλα ἀδικιέται καὶ ὑποφέρει κανεὶς, κι' οὔτε μὲ τὸ ν' ἀδικῇ, πάσχει ἀπὸ τὴν ἐκδίκηση πού θὰ ξεσπάσῃ ἐναντίον του. Κι' αὐτό, μὲ μεγάλη συντομία, τὸ εἶπεν ὁ ἱερός Θεοδώρητος· «Οὐχ ἵνα πάσχωσι ταῦτα νενομοθέτηκεν, ἀλλ' ἵνα μὴ πράττωσι». Δὲν τὰ ὥρισεν αὐτὰ γιὰ νὰ ὑποφέρουν, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴν κάνουν κακὸ.

Εἶναι ὅμως ὁ νόμος αὐτός, κατὰ κάποιον ἄλλο τρόπο, καὶ φιλόανθρωπος, γιὰτὶ ἀνάθεσε τὴν ἐξουσία τῆς ποινῆς στὸν Δικαστὴ, καὶ δὲν τὴν ἐπέτρεψε σ' αὐτὸν πού ἀδικήθηκε. Αὐτός, ἂν τὸν ἄφηνεν ἐλεύθερο καὶ στὴν προαίρεσή του, ἀντὶ γιὰ τὸ ἓνα τοῦ μάτι πού ἔχασε, θάβγαζε καὶ τὰ δυὸ τοῦ ἀντιδίκου του. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος, γράφοντας στὸν Φαῦστο γιὰ τὸν νόμον αὐτὸν εἶπεν «ὅρος, ἀλλ' οὐχ ὑπέκκαυμα μανίας ἐστίν».

Ἀποκρινόμαστε δὲ καὶ στὸ δεύτερο, πὼς μάλιστα ἓνας τέτοιος νόμος ἀναιρεῖ κι' ἀνατρέπει τὴν ἐμπάθεια τῆς ἐκδίκησης ἀπὸ τοὺς ἀδικούμενους, γιὰτὶ δὲν τοὺς ἄφησε ν' ἀποφασίζουσι καὶ νὰ ἐκτελοῦνε τὴν ἀπόφασή τους οἱ ἴδιοι, παρὰ ἀνέθεσε σὲ κριτὲς καὶ σὲ δικαστὲς καὶ τὴν ἀπόφαση γιὰ τὴν ποινὴ καὶ τὴν ἐκτέλεσή της. Στὸ δικαστὴ πού κἀθεται ἐπάνω στὴν ἔδρα τοῦ ἐνεργεῖ ἢ λογικῇ, κι' ὄχι τὸ πάθος· σ' αὐτὸν πού παίρνει τὴν ἐκδίκηση μονάχος τοῦ ἐνεργεῖ ἀντίθετα τὸ πάθος, κι' ὄχι

ἡ λογική. Γι' αὐτὸ κι' ὁ νομοθέτης οἰκονόμησε τὰ πράγματα ἔτσι, γιὰ νὰ προλάβῃ τὴν ἔμπαθῆ καὶ μα-
νιασμένην ἀντεκδίκηση. Γίνεται λοιπὸν φανερὸν ἀπὸ
τὰ ὅσα εἶπαμε, πὼς ὁ νόμος αὐτὸς οὔτε κάτι τὸ ὑπερ-
βολικὰ αὐστηρὸ ἐθέσπισε, οὔτε καὶ ὑποδαυλίζει τὴν
φιλέκδικην ἀντεκδίκηση, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον καὶ φιλάν-
θρωπος εἶναι καὶ κατευναρίζει τὴν ἀντεκδίκησην αὐτοῦ
ποῦ ἔπαθε.

Ἄλλὰ ἴσως ἀποκριθῆ κανένας, πὼς ὁ νόμος αὐτὸς
καταργήθηκεν ἀπὸ τὴν νέα νομοθεσία τῆς Χάρης, μ'
ἐκεῖνο ποῦ διαβάζομε στ' ἅγιον Εὐαγγέλιον· «Ἠκού-
σατε ὅτι ἐρρέθη· ὄφθαλμὸν ἀντὶ ὄφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα
ἀντὶ ὀδόντος· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονη-
ρῷ, ἀλλ' ὅστις σε ραπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα,
στρέφον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην». Ἀκούσατε πὼς ἔχει
εἰπωθῆ, μάτι γιὰ μάτι, καὶ δόντι γιὰ δόντι· ἐγὼ δὲ σᾶς
παραγγέλλω νὰ μὴν ἀντιστέκεστε στὸ κακό· κι' ὅποιος
σὲ ραπίσει στὸ δεξιὸ σου μάγουλο, γύρισέ του καὶ τ' ἄλλο
(Ματθ. ε', 38-39). Ἐγὼ ὅμως τοῦ ἀποκρίνουμαι,
πὼς στὸ ἴδιο κεφάλαιο τοῦ Εὐαγγελίου ποῦ εἶναι
γραμμένο τὸ παραπάνω ρητὸ διαβάζομε καὶ τοῦτο·
«Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς
Προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι».
Δὲν ἦλθα νὰ καταλύσω τὸν νόμο ἢ τοὺς Προφῆτες·
ὄχι δὲν ἦλθα γι' αὐτό, ἀλλὰ γιὰ νὰ τοὺς συμπληρώσω
(Ματθ. ε', 17). Καὶ φαίνεται πὼς ὁ Κύριός μας δὲν
ἀκύρωσεν ὀλοκληρωτικὰ τὸν νόμον αὐτό, κι' ἀπ' αὐτό
ποῦ εἶπε στὸν κῆπο πρὸς τὸν Πέτρο, ὅταν αὐτός, ἀπὸ
ζῆλο κι' ἀπὸ τὴν ἀγάπη του ὑπὲρ αὐτοῦ, ἔκοψε τ' αὐτὴ
τοῦ ὑπηρέτη τοῦ Ἀρχιερέα· «Πάντες οἱ λαβόντες μά-
χαιραν ἐν μαχαίρα ἀπολοῦνται». Ὅσοι πιάνουν στὰ
χέρια τους μαχαίρια, ἀπὸ μαχαίρι θὰ χαθοῦνε κι' αὐτοί
(Ματθ. κστ', 52). Καὶ ἰδοὺ ἡ ἀπόδειξη, πὼς ὁ νόμος
δὲν καταργεῖται, ἀλλὰ συμπληρώνεται.

Ἄλλὰ καὶ τὰ δυὸ αὐτά, συμβιβάζονται πολὺ καλὰ

καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ φανερώνηται ἀντινομία· γιὰτὶ ἡ ἀνταπόδοσις τῆς ποινῆς ποὺ ὀρίζει ὁ νόμος «ὄφθαλμὸν ἀντὶ ὄφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος» πραγματοποιεῖται ἀπὸ τὸν Δικαστὴ ποὺ δικάζει, χωρὶς νὰ τὴν ζητῇ οὔτε καὶ νὰ τὴν θέλῃ ὁ Χριστιανὸς ποὺ ἀδικήθηκε, σὰν τέκνο πιστὸ τοῦ Εὐαγγελίου. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο κι' ὁ νόμος φυλάσσεται, μὰ καὶ ἡ ἐντολὴ τοῦ Εὐαγγελίου ἐπίσης. Αὐτὸς ποὺ ἀδικήθηκε ἀνεξικακεῖ καὶ δὲν ἐκδικιέται· ὁ δρᾶστης τιμωριέται καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ παραπονεῖται. Ὁ Δικαστὴς παίρνει τὴν ἐκδίκησι γιὰ τὸν ἀδικημένο· καὶ δὲν ἀνέχεται ν' ἀποθρασύνεται καὶ νὰ μένη ἀτιμώρητος αὐτὸς ποὺ ἀδίκησε. Ὁ ἀδικημένος ὀφείλει, σύμφωνα μὲ τὴν Εὐαγγελικὴν ἐντολή, νὰ μὴν ἀντισταθῇ στὸ κακό. Ὁ Κριτὴς εἶναι αὐτὸς ποὺ θὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν ἀδικημένο καὶ ποὺ θὰ τιμωρήσῃ αὐτὸν ποὺ ἀδίκησε· αὐτὸς θ' ἀντισταθῇ στὸ κακό καὶ θὰ τὸ καταπολεμήσῃ, μὲ νόμιμο τρόπο.

Τὸ πρῶτο τὸ παραγγέλλει κι' ὁ κορυφαῖος ἀπόστολος Πέτρος· «Τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν Θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας, πάσχων ἀδίκως»· αὐτὸ εἶναι χάρισμα ἀπὸ τὸν Θεό· ἂν κανεὶς ὑποφέρῃ λύπες καὶ πάσχει ἄδικα, ἀπὸ συνείδηση τοῦ Θεοῦ (Ἐπιστ. Α', β', 19). Καὶ ἄλλοῦ ξαναλέει· «Εἰ ἀγαθοποιοῦντες πάσχοντες ὑπομονεῖτε, τοῦτο χάρις ἀπὸ Θεοῦ». Ἄν κάνετε τὸ καλὸ καὶ ὑποφέρετε γι' αὐτό, αὐτὸ εἶναι χάρισμα ἀπὸ τὸν Θεὸ (Αὐτ. 14). Ἄλλὰ κι' ὁ ἴδιος Ἀπόστολος, ὅταν διδάσκῃ τὴν ὑποταγὴν καὶ τὴν εὐπειθειαν ποὺ χρεωστεῖται στοὺς ἄρχοντες, ἐπειδὴ τὴν ἐξουσίαν τοὺς τὴν δίνει ὁ Θεὸς γιὰ νὰ τιμωροῦνε τοὺς κακοὺς, προεπικυρώνει καὶ τὸ δεύτερο.

Τὸ ἴδιο κάνει κι' ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ συμβιβάζει καὶ τὰ δύο. Καὶ σ' αὐτοὺς μὲν ποὺ ὑποφέρουνε καὶ ποὺ ἀδικοῦνται, τοὺς παραγγέλλει ν' ἄχουνε ὑπομονὴ καὶ ν' ἄναι ἀνεξίξικοι, μὴ ἐπιτρέποντας οὔτε μὲ λόγια τὴν ἐκδίκησιν· «Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς· εὐλο-

γεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε· μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες· μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ, γέγραπται γάρ· ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος» (Ρωμ. ιβ', 14-20).

Καὶ δὲν ἀπαγορεύει μονάχα στοὺς ἀδικημένους νὰ θέλουνε ν' ἀνταποδίνουνε κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς προτρέπει ν' ἀνταποδίνουνε καλὸ, ἀντὶ γιὰ τὸ κακὸ ποὺ ἔπαθαν καὶ νὰ εὐεργετοῦνε αὐτοὺς ποὺ τοὺς ἔβλαψαν· «Ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν». Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, νὰ τοῦ δίνῃς ψωμί, κι' ἂν διψᾷ νὰ τὸν ποτίζῃς.

Ἄλλὰ δὲν παραλείπει ὅμως, ἀποτεινοντας τὸν λόγο στοὺς διάφορους ὑβριστὲς καὶ ἀδικούς καὶ κακοποιούς νὰ τοὺς ἀπειλῇ μὲ τὴν ἐξουσία ποὺ ἔχουνε οἱ ἄρχοντες καὶ ποὺ τοὺς ἐδόθηκεν ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ νὰ τιμωροῦνε καὶ νὰ παιδεύουνε τοὺς κακοποιούς καὶ παραγγέλλει τὰ ἐξῆς· «Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω· οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ. Αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσί. Θεοῦ γάρ διάκονος ἐστὶ σοι εἰς τὸ ἀγαθὸν (ὁ Ἄρχων καὶ ὁ Δικαστής). Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῆς, φοβοῦ. Οὐ γάρ εἰκῆ τὴν μάχαιραν φορεῖ. Θεοῦ γάρ διάκονός ἐστιν, ἐκδικος εἰς ὀργὴν τῶ κακὸν πράσσοντι». Νὰ ὑποτάσσεται ὁ καθένας στοὺς ἄρχοντες, γιὰτὶ ὅλες οἱ ἐξουσίες προέρχονται ἀπὸ τὸν Θεό. Καὶ κάθε ἄρχοντας εἶναι ὑπηρετῆς τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὸ καλὸ σου. Ἐὰν ὅμως κάνῃς τὸ κακὸ, τότε πρέπει νὰ φοβᾶσαι. Γιὰτὶ δὲν τοῦ ἐπέτρεψε, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ κανένας λόγος, νὰ φορῇ ξίφος, ἀλλὰ εἶναι ὑπηρετῆς τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τιμωρῇ αὐτόν ποὺ κάνει τὸ κακὸ (Ρωμ. ιγ', 1, 4).

Σοῦ ἐξήγησα νομίζω, μὲ τρόπο φανερό, πῶς ἀντιζυγίζει καὶ πῶς συμβιβάζεται ἡ παλαιὰ Νομοθεσία μὲ τὴν νέα τῆς Εὐαγγελικῆς τελειότητος.

(Συνεχίζεται) Ἐπίδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

ΠΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΩΤΕΡΟΝ ΦΩΣ ΣΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΜΑΣ

Ἄπο μικρὸ χωριουδάκι ξεκίνησε. Τὴ θυμᾶται τὴ ζωὴ ἐκεῖνη «μέσα στὴν οἰκογενειακὴ φωλίτσα μὲ τὴν ἀγνὴ καὶ ἀκακὴ ζωή». Ἄλλὰ τώρα ἀλλάξανε οἱ καιροὶ καὶ ἡ ζωὴ, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ ὁ χαρακτήρ. Καταπληγῶμενος ἀπὸ τὸ καταραμένον βόλι τῆς ἀμαρτίας, μέσα καὶ σὲ μιὰ κοσμοχαλασιὰ πού βρέθηκε, ὅπως λέγει, ὠδηγήθηκε μιὰ μέρα ἀπὸ τὰ ἀνδραγαθήματά του στὴ φυλακὴ. Ἄλλὰ γι' αὐτὸν ἡ φυλακὴ ἦτο ἡ ἀπὸ Θεοῦ εὐλογία γιὰ τὴ ψυχικὴ του ἀφύπνισι καὶ λυτρωμὸ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἀμαρτίας. Τὸ πῶς τὸ ἀπέκτησε αὐτό, τὴν «ἀλλοίωσι» αὐτῆ, μᾶς τὸ διηγεῖται ὁ ἴδιος. Μᾶς λυπεῖ πολὺ τὸ παραστράτημά του, ἀλλὰ μᾶς χαροποιεῖ ἡ μεγάλη μετάνοιά του καὶ ἡ κατὰ 60 μοίρας στροφή πρὸς τὰ δεξιὰ, πού τώρα εὐρίσκεται κοντὰ στὸ Χριστό, ἀπολαμβάνοντας τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς καὶ κοντὰ του ὅσοι ἄλλοι θὰ ἔχουν τὴν εὐτυχία τῆς τωρινῆς γνωριμίας του, πού ἐλευθερώθηκε καὶ ἀπὸ τὴ φυλακὴ. Ἀξίζει λοιπὸν νὰ τὸν δοῦμε, ἀφοῦ τὸν δέχθηκε ὁ Χριστὸς καὶ τὸν καθάρισε μὲ τὴ μυστηριακὴ του χάρι καὶ τὸν ἀνέδειξε μάλιστα καὶ ἐργάτην του γιὰ νὰ σώσῃ καὶ ἄλλες ἀμαρτωλὲς ψυχές, καθὼς καὶ ἐγὼ τὸ πιστοποίησα αὐτό.

† Ἄρχ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθισμένος σὲ μιὰ γωνιά τοῦ μικροῦ κελλιοῦ τῆς Φυλακῆς μου, πέρνω τὴν πέννα στὰ χέρια μου καὶ ἀρχίζω νὰ γράφω τὸ ἱστορικὸν τῆς πολυκρότου ζωῆς μου, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀκουσθῇ ἡ ἀσθενὴς φωνὴ ἑνὸς καταδίκου, ἀπὸ ὅσους δὲν προσέχουν στὸν δρόμο τῆς ζωῆς καὶ θὰ ἀρχίσουν νὰ βαδίζουν μὲ προσοχὴν γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν τελείαν καταστροφὴν καὶ τὸν ὀλοκληρωτικὸν ἐξαφανισμόν των.

Ἦμουν κι' ἐγὼ κάποια φορὰ χαρούμενο παιδάκι, ἀγνό, καθαρὸ, καὶ ζοῦσα εὐτυχισμένα μέσα στὰ ὀλόθερμα φιλιὰ καὶ χάδια τῆς Μάννας μου, εἰς τὴν στοργικὴν κι' ὀλόγλυκην ἀγκαλιὰν τῆς οἰκογενείας καὶ στὸ στοργικὸν φίλτρον τοῦ Πατέρα. Σὰν τὰ μικρὰ πουλάκια πού ζοῦν εἰς τὴν ὀλόθερμη φωλίτσα των, καὶ ἀμέριμνα κελαῖδοῦν καὶ περιμένουν τὴν ἀκόπιαστον τροφήν των, ἔτσι ἤμουν τότε κι' ἐγὼ στὴν ὀλόγλυκην οἰκογενειακὴ μου φωλίτσα. Τὸ μικρὸ χωριουδάκι μου ὠμοιάζε γιὰ μένα σὰν οὐράνιος παράδεισος, σὰν ἕνας πανέμορφος κήπος τῆς Ἑδέμ, πού στολίζεται ἀπὸ ὅλα, μὰ

πιό πολὺ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ποὺ εὐρίσκεται στὸ μέσον καὶ μὲ τὶς πανέμορφες καὶ δόξαλαμπρες γιορτές της, σκορπίζει σ' ὅλους τὴν ἀνακούφισι καὶ τὴν χαρὰ. "Ἐχω κάνει φτερά καὶ ἔτσι πετῶ σὰν τὰ πουλάκια ἀπὸ τὴν οικογενειακὴ φωλιτσα μου, γεμάτος ζωὴ καὶ χαρὰ στὴν ἐκκλησίαν, στὸ σχολεῖο, στὰ παιγνίδια! Ζωὴ γεμάτη χαρὰ! Ζωὴ γεμάτη ὁμορφιά! Ζωὴ γεμάτη ἀγνότητα! Ζωὴ γεμάτη καθαρότητα! Στὴν πανέμορφη ἐκείνη ἐποχὴ ποὺ ὁμοίαζε μὲ τὴν ἀγνή καὶ ἄκακο ζωὴ τῶν πρωτοπλάστων παρουσιάσθη καὶ εἰς ἐμὲ ὅπως καὶ εἰς ἐκείνους ὁ τρισκατάρατος ὄφις. Μὲ τὸ σειρήνιον ἄσμα καὶ τὰ ἀστραφτερά ἀλλὰ ψεύτικὰ του διαμάντια, προσεῖλκυσε τὴν ὀλοκάθαρη καὶ ἄδολη ψυχὴ μου καὶ τὴν ἐλέρωσε. Τὸ πρῶτο φαρμακερὸ βόλι μὲ ἐκτύπησε μέσα στὴν καρδιά μου καὶ μοῦ τὴν πλήγγωσε: Πετοῦσα, μὰ ὄχι ὅπως πρῶτα, ἤμουν κτυπημένος ἀπὸ τὸ καταραμένο βόλι τῆς ἁμαρτίας. Γιὰ νὰ κρύψω τὴν γυμνότητά ποὺ μοῦ προξένησε τὸ κτύπημα τοῦ θανάτου μεταχειρίσθηκα τὰ φύλλα τῆς συκῆς, ὅπως οἱ πρωτόπλαστοι, ἐνῶ ἐχάνετο καὶ γιὰ μένα, ὅπως καὶ γιὰ κείνους, ὁ παράδεισος τῆς ὁμορφιάς, τῆς καθ' ἀρότητας, τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐτυχίας. Τὸ ὀλόγλυκο καὶ χαρομένο κελáιδημα τῶν πουλιῶν ποὺ μοῦ πλημμύριζε τὴν ψυχὴ ἀπὸ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην, ἔξαφνα ἔπαυσε νὰ ἀκούεται μέσα στὴν ψυχὴ μου καὶ ἀντὶ αὐτοῦ ἄρχισε νὰ ἀντιλαλῇ τὸ κλαυθμηρὸ σκουῆξιμο τοῦ γκιῶνη καὶ οἱ σπαρακτικὲς κραυγὲς τῆς κουκουβάγιας, ἡ ἁμαρτία διὰ τῶν καταστρεπτικῶν της ὄπλων μὲ βάλλει συνεχῶς κι' ἔτσι τσακίζονται τὰ φτερά μου καὶ δὲν μπορῶ πλέον νὰ πετῶ ὅπως πρῶτα, ἐνῶ καὶ ἡ ψυχὴ μου ἔχει νεκρωθῆ ἀπὸ τὸ πικρὸ δηλητήριον τοῦ πόνου καὶ τῆς δυστυχίας.

Τώρα πλέον δὲν εἶμαι εἰς τὴν θέσιν τῶν βαλλομένων, ἀλλὰ τῶν βαλλόντων, τὸ θανατηφόρον τόξον εὐρίσκεται στὰ φονικά μου χέρια, ἐνῶ τὰ δηλητηριώδη βέλη ἐκτοξεύονται ἐναντίον τῶν δυστυχῶν συνανθρώπων μου, τὸ ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου. Εἶμαι λεγεωνάριος τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους, ἀνήκω εἰς τὰς καταστρεπτικὰς φάλαγγας του, καὶ ὡς ἐκ τούτου κάμνω ἐκείνου ποὺ κάποια φορὰ ἔκαναν σὲ μένα οἱ ἄλλοι. Ζῶ καὶ κινουῖμαι μέσα εἰς ἓνα κόσμον ποὺ εὐρίσκονται ἄνθρωποι τοῦ πόνου, καὶ ὁ κάθε ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς φέρει καὶ ἀπὸ μία μάσκα, ἄλλος μικρὴ καὶ ἄλλος μεγάλῃ, ἕκαστος κατὰ τὴν δύναμιν, τέχνην καὶ ἀνάλογα μὲ τὰ μέσα ποὺ διαθέτει. Δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποὺ νὰ μὴν ἔχη κτυπηθῆ ἀπὸ τὸ βέλος τοῦ θανάτου, ὅλοι ἔχουν ὑποστῆ τὸ θανατηφόρον τραῦμα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος (Ρωμ. γ. 10-18).

Ἐὰν εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον ποὺ βασιλεύει τὸ ψεῦδος καὶ τὸ σκότος παρουσιάσθῃ ἡ ἀλήθεια ἢ τὸ φῶς, ἀμέσως οἱ ἄνθρωποι θὰ προσπαθῆσουν δι' ὅλων των τῶν μέσων νὰ τὰ καταστρέψουν, διότι ἐὰν δὲν γίνῃ οὕτω θὰ σβύσουν καὶ θὰ ἐξαφανισθοῦν αὐτοί. "Ἐχω προ-

χωρήσει πολύ στους δρόμους τῆς κατάρας και γι' αὐτὸ τὸ πυκνὸ σκοτάδι μ' ἔχει κατακλύσει ἐξ ὀλοκλήρου. Πολλὲς φορές, μαῦρες και ἀπελπισμένες σκέψεις μὲ κάνουν νὰ ταράζωμαι ὀλόκληρος, μὰ και τί νὰ κάνω; Ἐλπίδα σωτηρίας δὲν ὑπάρχει γιὰ μένα πουθενά! Τῇ Θρησκείᾳ ἔτσι τὴν εἶχα καταλάβει. Ἡμάρτησες σοβαρά; Θὰ κληρονομήσης τὴν αἰώνιον κόλασιν. Αὐτὸ μὲ κάνει νὰ βαδίζω ὄλο πρὸς τὰ ἔμπρός, εἰς τὰ δύσβατα και ἀπόκρημα ἐκεῖνα μονοπάτια γεμᾶτος πόνου, πίκραν και συμφορᾶν. Ἐχω ἀρχίσει νὰ συναισθάνωμαι τὴν πτώσιν μου, τὸ κατάντημά μου, τὸ τέλος μου. Μὰ και τί νὰ κάμω; Ποῦ νὰ καταφύγω; Πῶς νὰ σωθῶ; Αὐτὸ δὲν τὸ γνωρίζω. Μπροστά μου βλέπω καταστροφή, θάνατον, κόλασιν! Ἀντὶ ὅμως τούτων βρέθηκα χωρὶς καλὰ-καλὰ νὰ τὸ καταλάβω πίσω ἀπὸ τὰ σίδερα τῆς Φυλακῆς πού τόσον πολὺ τὴν ἐφοβόμην. Μόλις μὲ ἔσπρωξαν μέσα στους κατάπικρους χώρους τῆς και ἔκλεισε πίσω μου βαρεῖά ἢ σιδερένια πόρτα, μοῦ ἐφάνη ὅτι ἔσβυσα τελείως, ὅτι ἔπessa μέσα σὲ ἀχανὲς βάραθρον πού ὑπάρχουν ἀντὶ γιὰ ἄνθρωποι, ἄγρια θηρία. Μέσα σ' αὐτὸν τὸν ζωντανὸν τάφον πιστεύω ὅτι εἶμαι χαμένος, γιὰ πάντα χαμένος! Ὅλα αὐτὰ μὲ ἔχουν κάνει νὰ τὰ ἔχω χάσει κυριολεκτικὰ και διὰ τοῦτο συνεχῶς κλαίω, στενάζω και ἀδιάκοπα θρηνῶ! Ἀποφεύγω τελείως τὰς συναναστροφάς, δὲν θέλω νὰ γνωρίσω πλέον κανένα, μὰ κάπως περισσότερο ἀπέφευγα ἐκείνους πού ἔρχονταν ἀπ' ἔξω, διὰ νὰ μᾶς ἀναπτύξουν διάφορα Χριστιανοκοινωνικὰ θέματα, πού αὐτὰ γιὰ μένα δὲν εἶχαν καμμιά ἀξία, ἐφ' ὅσον πίστευα ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ εὔρω σωτηρίαν. Και παρ' ὄλον πού δὲν πλησιάζω τοὺς συγγρατουμένους μου, δὲν ἄργησα ὅμως νὰ καταλάβω ὅτι δὲν διαφέρουν τῶν ἐλευθέρων εἰς τίποτε, εἶναι οἱ ἴδιοι και ἐπειδὴ εἶναι περιορισμένοι, κατὰ πολὺ καλύτεροι τῶν τοιούτων. Μετὰ τὰ πρῶτα βήματα στὴ ζωὴ κτυπήθηκα και ὡς ἐκ τούτου ἄρχισα νὰ βαδίζω σὲ σκοτεινοὺς χώρους. Ὅσο προχωροῦσα και τόσον τὸ σκότος ἦτο μεγαλύτερον, μὰ τώρα εἶναι κατὰπυκνον και κατασκότεινον, δὲν παρουσιάζεται οὔτε ἡ ἐλαχίστη ἀκτίς φωτός, ἔχουν χαθῆ ὅλα, μόνον ἡ πόρτα τοῦ θανάτου μένει γιὰ μένα ἀνοιχτή. Ἐγὼ ἔτσι ἐσκεπτόμουν.

Ἐκεῖνος ὅμως πού γνωρίζει τὰ πάντα και τὰ βάθη τῶν διαλογισμῶν ἀκόμη, σκέπτεται ὅπως ἀντίθετα ἀπὸ μένα. Μ' ἔχει παρακολουθήσει σὲ ὄλο τὸ δράμα τῆς ἁμαρτωλῆς μου Ζωῆς, δὲν εἶναι τίποτε πού νὰ μὴν τὸ γνωρίζῃ, και ὅμως στὸ προαιώνιο σχέδιο τῆς Σωτηρίας ἔχει συμπεριλάβει και ἐμένα, και ἐμένα τὸ ἀχρηστο κουρέλι, τὸ κοινωνικὸν ναυάγιον, τὸ κατασυντετριμμένο και βυθισμένο καράβι. Μὲ ἔχει φέρει πρὸς τοῦτο εἰς τὸ καθαρτικὸ καμίνι τῆς θλίψεως και τοῦ πόνου, εἰς τὸ μέρος τῆς αὐτοσυγκεντρώσεως, εἰς τὸν τόπον πού προώρισαι νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς Βουλὰς

Του. Κατὰ τὸ ὀλέθριον καὶ καταστρεπτικὸν παρελθὸν διέκρινα στοὺς ἐσχάτους κινδύνους ἓνα ἀόρατο Παντοδύναμο χεῖρι νὰ μὲ σώζῃ καὶ ἔλεγα πρὸς τί καὶ ἀπὸ τί νὰ γίνεταὶ αὐτό; Ἀπὸ τὸν Θεόν; δὲν εἶναι δυνατὸν, καὶ οὕτω κατέληγα στὸ συμπέρασμα, ὅτι σώζομαι ἀπὸ τὸν τότε ἀρχηγόν μου Διάβολον, γιὰ νὰ ἀμαρτήσω πιὸ πολὺ καὶ νὰ γίνω ἀπόλυτα δικὸς του. Πόσον ἄτεχνα καὶ ἐπιπόλαια πού ἐσκεπτόμην! Ὁ Θεὸς μακροθυμεῖ διὰ τοὺς ἀμαρτωλοὺς καὶ τοὺς σώζει ἀπὸ τοὺς κινδύνους, διὰ νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ σωθοῦν, ὅπως ὁ ἴδιος διὰ τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιήλ, λέγει «δὲν θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ ἀσεβὴς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ καὶ νὰ ζῆ» (Κεφ. λγ', 11).

Ἡ κατάλληλος στιγμή διὰ τὴν θείαν ἐπέμβασιν ἔχει φθάσει, καὶ ἀρχίζει νὰ τὴν πραγματοποιῆ. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ μὲ ἔχουν κυριολεκτικὰ κυκλώσει καὶ ἀρχίζουν μὲ πρωτοφανῆ γιὰ μένα ἀγάπη καὶ πατρικὸν ἐνδιαφέρον τὴν Χριστιανικὴν κατήχησιν καὶ νοουθεσίαν. Ἐγὼ μὲ μεγάλο παράπονο ἀποκρούω τὰς συμβουλὰς των, λέγων: «Ἀφῆστε με ἐμένα στὴν μαύρη μου κατάντια καὶ σῦρτε νὰ βρῆτε κανένα ἄλλον, πού εἶναι δυνατὸν νὰ σωθῆ, ἐγὼ εἶμαι τελείως χαμένος». Οὗτοι χωρὶς νὰ καμφοῦν διόλου, μοῦ λέγουν ὅτι δὲν εἶναι ὅπως ἐγὼ ἐφανταζόμην τὰ πράγματα καὶ ὅτι ὁ Θεὸς συγχωρεῖ ὅλους τοὺς ἀμαρτωλοὺς, ὅπως τὸν ἄσωτον υἱόν, τὴν ἀμαρτωλὴν γυναῖκα, τὸν Τελώνην, τὸν Ληστὴν καὶ τόσους ἄλλους. Καὶ εἰς ταῦτα ἔφερα τὰς ἀντιρρήσεις μου, λέγων: «Μάλιστα αὐτοὶ ἐσυγχωρήθησαν, διότι ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς εἶχε διαπράξει μίαν, ἢ δύο σειράς ἀμαρτημάτων, ἐγὼ ὅμως τὰ ἔχω διαπράξει ὅλα! Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σωθῆ ἓνας τοιοῦτος ἄνθρωπος;». Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ εἶδον ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὲ πείσουν διὰ τῶν ἰδίων των ἐπιχειρημάτων, καὶ ὡς ἐκ τούτου μοῦ δίδουν νὰ καταλάβω ὅτι ὑπάρχει ἓνα βιβλίον Θεόπνευστο, πού περιέχει τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἔφερα καὶ ἐπ' αὐτοῦ ζωηρὰς ἀντιρρήσεις, σιγὰ-σιγὰ ὅμως μὲ ἀναμφισβήτητα καὶ ἀδιάσειστα ἱστορικὰ ἐπιχειρήματα, μ' ἐπεισαν ὅτι διὰ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ πού ὀνομάζεται Ἁγία Γραφή, ὁμιλεῖ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Τοὺς εἶπα ὅτι κατώρθωσαν νὰ μὲ πείσουν, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ μὲ διαπιστώσουν, ἐνῶ ἀπὸ τὰ χεῖλη μου ἄρχισε νὰ βγαίνη, τὸ τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ: «Ἐὰν δὲν ἴδω...δὲν θέλω πιστεῦσαι» (Ἰωαν. κ', 25).

Προθύμως καὶ μετὰ χαρᾶς μοὶ ἐνεχειρίσθη ἡ Βίβλος, τὴν ὁποίαν ἀχόρταγα ἄρχισα νὰ μελετῶ. Ἡ νοουθεσία δὲν διακόπτεται καὶ τὰ Θεῖα κηρύγματα ἔχουν πυκνώσει καταπληκτικὰ καὶ μαζὶ μὲ ὅλα αὐτὰ προσετέθη καὶ ἓνα σημεῖον, τὸ ὁποῖον καὶ δὲν θὰ ἀναφέρω. Εἰς τὴν ἀρχὴν μελέτησα ὀλόκληρον τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἀπὸ ἀρχῆς μέχρι τέλους καὶ κατόπιν ἤρχισα τῇ βοήθειᾳ τοῦ ἐν ταῖς Φυλακαῖς διδασκάλου, τὴν συστηματικὴν ἔρευναν καὶ

σπουδήν: Τὸ Θεῖον τῆς περιεχόμενον μοῦ ἐγιγάντωσε τὴν πίστιν, καὶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ μὲ ἔκανε νὰ πεισθῶ ἀπόλυτα διὰ τὴν σωτηρίαν μου. Οὐδαμοῦ βρῆκα νὰ ἀναφέρεται, ὅτι ὁ κατὰ πάντα ἁμαρτωλὸς δὲν συγχωρεῖται, τοῦναντίον παντοῦ τονίζεται ὅπως ἰδιαίτερος ἢ μετάνοια, ἢ ἐπιστροφή καὶ ἢ Σωτηρία. Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς λέγει πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ὅτι ἐὰν μετανοήσουν καὶ ἐπιστρέψουν θὰ σωθοῦν. «Ἐὰν αἱ ἁμαρτίαι σας, λέγει ὁ Θεός, εἶναι ὡς τὸ πορφυροῦν, θέλουσι γίνεαι λευκαὶ ὡς χιών, ἐὰν εἶναι ἐρυθραῖ ὡς κόκκινον, θέλουσι γίνεαι ὡς λευκὸν μαλλίον» (Ἦσ. α' 18). «Εἰς ἐμὲ βλέψατε καὶ σωθῆτε πάντα τὰ πέρατα τῆς Γῆς, ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεός» (Ἦσ. με' 22). Τὴν μεγαλυτέραν ἐντύπωσιν πού μοῦ ἔκαμε καὶ ἐκεῖνο πού μὲ διεπίστωσεν ὡς πρὸς τὴν σωτηρίαν εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Οὐρανοβάμονος Παύλου, ἥτις λέγει, «πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, τῶν ὁποίων πρῶτος εἶμαι ἐγὼ» (Α' Τιμ. α' 15). Ὡ! Πόσον ταιριάζει τὸ ἐδάφιον αὐτὸ μ' ἐμένα! Εἰς πλεῖστα ἄλλα σημεῖα καταφαίνεται πλήρως ὅτι σώζεται πᾶς τις ἁμαρτωλὸς πού θὰ μετανοήσῃ καὶ θὰ πιστέψῃ εἰς τὸν Χριστόν, ὅπως τὰ κατωτέρω ἐδάφια. «Μετανοήσατε λοιπὸν καὶ ἐπιστρέψατε, διὰ νὰ ἐξαλειφθῶσιν αἱ ἁμαρτίαι σας» (Πραξ. γ' 19). «Διότι τόσον ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον ὥστε ἔδωκε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν Μονογενῆ, διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῇ ΠΑΣ ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ Ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. γ' 16). «Τὸ Αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ ΠΑΣΗΣ ἁμαρτίας» (Α' Ἰωάν. α' 7). «Ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν εἶναι πιστὸς καὶ δίκαιος ὥστε νὰ συγχωρήσῃ εἰς ἡμᾶς τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθάρισῃ ἡμᾶς ἀπὸ ΠΑΣΗΣ ἀδικίας» (Α' Ἰωάν. σ' 9).

Μὲ ὅλας αὐτὰς τὰς διαπιστώσεις καὶ τὰς τόσας ἄλλας τὰς ὁποίας δὲν ἀναφέρω, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ δώσω τὴν καρδιά μου εἰς τὸν γλυκύτατόν μου ἐσταυρωμένον Σωτῆρα; Εἶμαι δικός Του! Ἡ καρδιά μου ἔχει δοθῆ εἰς Αὐτόν! Ὑπηρετῶ τώρα εἰς τὰς πυκνάς φάλαγγας τῆς Ἐκκλησίας Του καὶ ἐργάζομαι διὰ τῆς χάριτός Του πρὸς μετὰδοσιν τοῦ λόγου τῆς Σωτηρίας καὶ εἰς ἄλλους, πού πιστεύουν ὅτι εἶναι χαμένοι ὅπως πρῶτα ἐγώ. Ἡ Ἁγία Γραφή μὲ ἐπανάφερε εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην παιδικὴν μου ἀγνόητα, τὰ φύλλα τῆς συκῆς ἔχουν ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ κοντά μου καὶ ἀντὶ τούτων ἔχω ἐνδυθῆ μὲ τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ τὸ δακτύλιον ἔχει τεθῆ ἐπὶ τῆς χειρός μου ἀπὸ τὸν Πατέρα μου Θεόν (Λουκ. ιε' 22). Τὸ μυροβόλον δένδρον τῆς ἀγάπης ξανάνθισσε καὶ πάλιν, στὴν πρώην κατάξηρόν μου καρδιά, καὶ ἐπάνω στὰ δροσερὰ κλαδιά του πετοῦν χαρούμενα τὰ πουλάκια τῆς χαρᾶς, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐτυχίας καὶ τὸ ἄρμονικὸ κελάδημά των σκορπι-

ΑΠΟ ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ

Η ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ

**ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ ΤΟΥ
ΑΝΤΙΘΕΤΟ ΟΜΩΣ ΤΟ ΔΙΣΘΗΜΑ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΠΙΣΚΕΠΤΗ**

Μία άντικειμενική έντύπωσις

Β'

Συνεχίζουμε τὸ ταξίδι μας ἀπὸ τὴν κατ' ἐξοχὴν χώραν τοῦ καθολικισμοῦ, τὴν Ἰταλίαν. Ἡ συνέχισις τοῦ ταξιδίου αὐτοῦ μᾶς προσφέρει τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσουμε καλλίτερα τὴν νοοτροπία καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ κόσμου τῆς ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς πλευρᾶς. Καὶ αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ πλευρὰ εἶναι ἢ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα διὰ τὴν στήλην αὐτὴν τοῦ «Ἐφημερίου». Ἡ λατρεία τοῦ καθολικοῦ κόσμου, οἱ ἐκκλησίαι του καὶ ἡ ἀντίληψις περὶ τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν προκαλοῦν τὴν ξεχωριστὴν προσοχὴν τοῦ ὀρθοδόξου ἐπισκέπτου. Ἀντίθετα πρὸς τὴν ἀντίληψιν τοῦ ὀρθοδόξου κόσμου, ὁ ὁποῖος θέλει τὸν Θεὸν ὅσον τὸ δυνατὸν πλησιέστερά του καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν αἰσθάνεται μέσα εἰς τὸ βίωμά του, ὁ καθολικισμὸς προτιμᾷ τὴν ἀτμόσφαιραν ἑνὸς μυστικισμοῦ. Θέλει τὸν Θεὸν νὰ εὐρίσκεται μακρὰν ἀπὸ τὴν ζωὴν του καὶ ἐπιδιώκει τὴν ψυχικὴν ἀνάτασίν του ἀπὸ μεγάλην ἀπόστασιν. Εἰς τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν τοῦ καθολικοῦ κόσμου ὀφείλεται καὶ τὸ γεγονός τοῦ μεγάλου ὕψους τῶν κυριωτέρων ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως καὶ ἰδίως

ζουν τὴν ἀγαλλίασιν στὴν ψυχὴν μου καὶ τὴν εὐφροσύνην στοὺς γύρω μου. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἰδικῆς μου Σωτηρίας καὶ ἡ ἐπίδρασις, ἣν εἶχε καὶ ἔχει ἐπὶ τοὺς συγκαταρούμενους μου, μὲ κάνει νὰ λέγω τὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐλεήθην, διὰ νὰ δείξῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς ἐμὲ πρῶτον τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν εἰς παράδειγμα τῶν μελλόντων νὰ πιστεῦσιν εἰς αὐτὸν εἰς Ζωὴν αἰώνιον» (Α'. Τιμ. α' 16). «Διότι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ εἶναι σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ εἶναι ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων» (Α'. Κορ. α' 25). Ὁ Πανάγαθος Θεός, διὰ τοῦ Θείου Λόγου Του, τῆς Χάριτός Του, καὶ Παναγίου Αἵματος τοῦ Λυτρωτοῦ μου Χριστοῦ μὲ ἔσωσε!! (ἌΣε κατέστησα ἐκλεκτὸν ἐν τῷ χωνευτηρίῳ τῆς θλίψεως, λέγει ὁ Θεός μου) ('Ἡσ. μῆ' 10).

τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν πανυψηλῶν θόλων των. Ἐπεσκέφθημεν τὶς δύο μεγαλιέτερες μητροπόλεις τῆς Ἰταλίας, τὸ «ντουόμο», ὡς ὀνομάζεται ἡ μητρόπολις ὡς οἶκος τοῦ Θεοῦ, τῆς Φλωρεντίας καὶ τοῦ Μιλάνου. Θαῦμα τέχνης καὶ ἀρχιτεκτονικῆς. Ἡ τέχνη εἶχε συνυφανθῆ μετὰ τὴν ἐκκλησίαν ὅσο πουθενὰ ἄλλου. Οἱ μεγαλιέτεροι ζωγράφοι, γλύπται καὶ ἀρχιτέκτονες συνεργάσθησαν καὶ ἀφιέρωσαν ζωὴν δεκάδων χρόνων διὰ νὰ προσφέρουν τὶς ἐκκλησίας ὡς ἀριστουργήματα τέχνης. Θόλοι, τοιχογραφίαι, γενικώτερες διακοσμήσεις, καμπαναριά, ὅλα εἰς τὶς δύο αὐτὲς μεγαλιέτερες μητροπόλεις τῆς Ἰταλίας δίδουν τὴν μορφή τῆς τέχνης τῆς ἐποχῆς τῆς ἀναγεννήσεως. Κυριαρχοῦν οἱ μορφῆς καὶ ἡ ἄφθαστη τέχνη τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου, τοῦ Ραφαέλου καὶ τοῦ Λεονάρδου Νταβίντσι μαζί με μιὰ χορείαν ἄλλων ἐξ ἴσου διακεκριμένων καλλιτεχνῶν. Ἐπίδρασις τῆς ἑλληνικῆς τέχνης καὶ συλλήψεως τῶν μεγάλων ζωγράφων τῆς Ἀναγεννήσεως ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ πρότυπα καὶ ἀπὸ τὶς μορφῆς καὶ τὶς σελίδες τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ αἰεῖκόνες τῆς διακοσμήσεως τῶν μεγάλων καθολικῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ τοὺς θόλους μέχρι τῶν ἀριστουργηματικῶν εἰς τέχνην καὶ προοπτικὴν βιτρώ προσφέρουν εἰς τὸν ἐπισκέπτη τὸ αἶσθημα μιᾶς καταπληξέως καὶ ἐνὸς θαυμασμοῦ. Ἔτσι οἱ ἐκκλησίες αὐτὲς χωρὶς νὰ παύουν νὰ ἀποτελοῦν ἀπλοῦς οἶκους εὐκτηρίους τοῦ Θεοῦ παρουσιάζονται ὡς μουσεῖα ἐξαιρετικῆς τέχνης, ἡ ὁποία παράλληλα πρὸς τὴν θεότητα καὶ τὴν ἀγιότητα καὶ λειτουργίαν τῆς θεοποιεῖ καὶ ἀξιοποιεῖ τοὺς δημιουργοὺς τοῦ καλλιτεχνικοῦ πλοῦτου τοῦ σκορπισμένου εἰς κάθε γωνίαν των. Πόρτα τοῦ οὐρανοῦ ἀπεκάλεσε ὁ Μιχαήλ Ἀγγέλος τὴν μεγάλην θύραν τῆς εἰσόδου τῆς ἐκκλησίας τῆς μητροπόλεως τῆς Φλωρεντίας ὅταν τὴν ἀντίκρυσεν διὰ πρώτην φοράν. Καὶ εἶναι πράγματι κάτι τὸ ἐξαιρετικὸν μετὰ τὰς γλυπτὰς ἐπάνω σὲ χαλκὸ παραστάσεις ἀπὸ τὰς σελίδας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἔργον τοῦ καλλιτέχνη Ἀνδρέα Πιζάνο ἡ πόρτα αὐτή. Ἄλλὰ καὶ ἄλλαι εἰκονογραφίαι καὶ ἀγάλματα εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἐβασίλευσε ἡ οἰκογένεια τῶν Μεδίκων, προκαλοῦν ἐξ ἴσου βαθεῖαν ἐντύπωσιν καὶ ἐκστασιασμὸν ἀνάμικτον μετὰ αἰσθήματα διαφορετικά. Ἡ παραπλεύρως τοῦ ντουόμο τῆς Φλωρεντίας ἐκκλησία τοῦ Βαπτιστηρίου μετὰ τὸ μαρμάρινον ἐσωτερικὸν καὶ τὸν τεράστιον γυναικωνίτην ὑπῆρξεν ἡ παλαιὰ μητρόπολις τῆς Φλωρεντίας μέχρι τῆς ἀνεγέρσεως τῆς νέας μητροπόλεως. Ὀλη ἡ διακόσμησις τοῦ ναοῦ ἀφιερωμένη εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτὴν ἐβαπτίσθη ὁ ποιητὴς Δάντης. Ξυλόγλυπτος ἡ ἀγία Μαγδαληνὴ καὶ ὁ Ἅγιος Σεβαστιανὸς ἔργα τοῦ ζωγράφου Ἀντώνιο Μπάτι προκαλοῦν ἐξ ἴσου τὴν

προσοχή μαζί με πλήθος άλλας εικόνας τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως πού χάνουν ἐν τούτοις τὴν ἱερότητα τῶν εἰκόνων τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ τῆς τέχνης. Ἐξω ἀπὸ τὸν σημερινὸ καθεδρικό ναὸ τῆς Φλωρεντίας τὸ ἀγαλμα τοῦ Δαυὶδ καὶ τοῦ Περσεύς τοῦ Τσελίνι σταματοῦν τὸν ἐπισκέπτην καὶ δημιουργοῦν σκέψεις διαφορετικές. Ἐξω ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Φλωρεντίας ἡ ἐκκλησία τοῦ ἀγίου Μηνάτου, μονὴ τῶν Βενεδικτίνων σήμερον, καὶ τοῦ ἀγίου Σωτῆρος, μονὴ τῶν Φραγκισκανῶν, δίδουν τὴν εἰκόνα ἐνὸς καλλιτεχνικοῦ πλοῦτου ἀσυμβιβάστου ἴσως πρὸς τὸ περιβάλλον ἐνὸς μοναστηρίου κατὰ τὴν ὀρθόδοξον τοῦλάχιστον ἀντίληψιν.

Ὁ καθεδρικός ναὸς τοῦ Μιλάνου, ἀνώτερος γοθτικοῦ ρυθμοῦ ναὸς ὀλοκλήρου τοῦ καθολικοῦ κόσμου, ἐκστασιάζει μὲ τὸ ὕψος καὶ μὲ τὴν ἐξωτερικὴν διακόσμησιν. Τρεῖς χιλιάδες ἀγάλματα κοσμοῦν τὴν ὄλην πρόσοψίν του ἀπὸ τὴν κυρίως θύραν τοῦ ναοῦ μέχρι τοῦ τελευταίου πυργίσκου τῶν κωδῶνων. Αἰῶνες ἐχρειάσθησαν διὰ τὴν φιλοτέχνησιν καὶ ἀποπεράτωσιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ντουόμο τοῦ Μιλάνου. Τὰ βιτρώ του, πού ἔμειναν ἄθικτα ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς βομβαρδισμοὺς πού ἐδοκίμασε κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἡ μεγάλη αὐτὴ πρωτεύουσα τῆς Λομβαρδίας, ἀποτελοῦν ἔργα τέχνης μοναδικὰ εἰς τὸ εἶδος τῆς. Εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν διακόσμησιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ καθολικοῦ ναοῦ συνέβαλε κατὰ μέγα μέρος ὁ ζωγράφος καὶ γλύπτης ταυτοχρόνως Λεονάρδος Ντὰ Βίντσι. Εἰς τὸ βάθος τοῦ ναοῦ καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἁγίαν Τράπεζαν τὴν προσοχὴν προκαλεῖ ἓνα μικρὸ κόκκινο φῶς, τὸ ὁποῖον καίει χωρὶς οὐδεμίαν διακοπὴν. Τὸ φῶς αὐτὸ - καθὼς μᾶς πληροφοροῦν - περιβάλλει ἓνα ἀπὸ τὰ καρφιά μὲ τὰ ὁποῖα ἕσταυρώθηκε ὁ Χριστός. Τὸ καρφί αὐτὸ μετεφέρθη ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Μεγάλον καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Μιλάνου. Χάρις δὲ εἰς ἓνα εἶδος ἀσανσέρ, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπινοήσῃ ὁ Λεονάρδο Ντὰ Βίντσι, τὸ καρφί αὐτὸ καταβιβάζεται ἐκάστην τρίτην Μαΐου καὶ ἐκτίθεται ἐπὶ ἀρκετὲς ἡμέρας εἰς προσκύνημα τῶν πιστῶν καθολικῶν. Μεγαλοπρεπεῖς οἱ φαλτὲς λειτουργίαι τοῦ ντουόμο τοῦ Μιλάνου μὲ τὸ ὄργανον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ δυόμισι χιλιάδες αὐλοὺς καὶ τὸ ὁποῖον παίζει ἓνας μόνον ἄνθρωπος. Ἐνα ἀπὸ τὰ καλλιτεχνικὰ ἀριστουργήματα εἶναι ἀσφαλῶς καὶ ἡ παράστασις τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου τοῦ Λεονάρδου Ντὰ Βίντσι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας τῆς Χάριτος. Ἐκινδύνεψε ἐπανειλημμένως ἡ εἰκόνα αὐτὴ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν βομβαρδισμῶν τοῦ Μιλάνου, διεσώ-

θη ὁμως μὲ τὴν τοποθέτησιν πελωρίων σάκκων χώματος μπροστά της. Ἐσημειώθη ἑλαφρὰ ἀλλοίωσις τῶν χρωματισμῶν της, παρέμεινε ὁμως ἀμετάβλητη σχεδὸν καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν ἀξία της τὴν καλλιτεχνική. Ἀπὸ τὴν ὄλην αὐτὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πλοῦτου εἰς τὴν Ἰταλίαν εἰς τὸν ὀρθόδοξον ἐπισκέπτῃν τῆς φιλόθρησκης αὐτῆς χώρας παραμένει βαθειὰ ἡ ἐντύπωσις ἀνάμικτη μὲ ἓνα βαθὺ καὶ ἀγνὸ χριστιανικὸ αἶσθημα ἀπὸ τὸ σύνολο τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Μάρκου τῆς Βενετίας καὶ ὡς κτίσματος καὶ ὡς ἐκκλησιαστικῆς διακοσμῆσεως. Τὸ Βυζάντιο ξαναζωντανεῖ εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν ἐκκλησίαν τῆς Βενετίας, γιατί τὸ καθετὶ εἶναι Βυζαντινὴ τέχνη καὶ περιεχόμενον τῆς παλαιᾶς βασιλίδος τῶν πόλεων. Ἡ λεηλασία τοῦ Βυζαντίου εὗρηκε κέντρον ἐναποθηκέυσεως τῆς λείας εἰς τὸν ναὸν αὐτὸν μὲ τὸν θόλον ποῦ προσεγγίζει τὸν Θεὸν μὲ τὸν ἄνθρωπον, μὲ τὴν ἀρχιτεκτονικήν, τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ τοὺς θησαυροὺς ποῦ ἔχουν τὴν προέλευσίν τους ἀπὸ τὴν ἀγία Πόλη. Ἑλληνικὲς ἐπιγραφὲς εἰς τὰ ἀργυρόχρυσά ποτήρια τῆς θείας κοινωρίας τὰ παρατεταγμένα εἰς τίς προθήκες τῶν θησαυρῶν τοῦ ναοῦ αὐτοῦ καὶ τὸ βυζαντινὸ χριστιανικὸν πνεῦμα μεταλαμπαδευμένο καὶ μεταξὺ τῶν καθολικῶν χριστιανῶν καὶ ἐκκλησιαζομένων στὸν ναὸν αὐτὸν μὲ τὴν παράδοσιν καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Βυζαντίου. Παρακολούθησαμε μίαν σύντομη λειτουργίαν στὸν ναὸν αὐτὸν τοῦ ἀγίου Μάρκου καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμε ὅτι ἀντικρύσαμε μιά πηγαιάν θρησκευτικὴν κατάνυξιν ποῦ στάθηκε ὡς ψυχικὴ ἐπικοινωνία καὶ μὲ τὴν ψυχὴ τῶν ὀρθοδόξων ἡμῶν ἐπισκεπτῶν.

Θὰ πρέπει δὲ νὰ ὁμολογήσωμε ὅτι συγκινεῖ τὸν ὀρθόδοξον ἐπισκέπτῃν τὸ Μιλᾶνον ἰδίως ἡ καλλιτεχνικὴ ἐμφάνισις ὠρισμένων τάφων τοῦ μεγάλου καὶ φημισμένου νεκροταφείου τῆς πόλεως. Ἀγάλματα καὶ παραστάσεις, ὅπως τῆς νεαρᾶς κόρης μὲ τὸ σπασμένο κλαδί στὰ πόδια της, σύμβολο τῆς χαμένης πρόωρης ζωῆς της, καὶ τῶν μικρῶν παιδιῶν ποῦ θρηνοῦν τὸν νεκρὸ παιδίατρο προστάτη τῶν μικρῶν παιδιῶν, ἀποτελοῦν ἔργα ποῦ σὲ παρακολουθοῦν γιὰ πολὺν χρόνον καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἀπὸ τὸν τόπον τῶν νεκρῶν.

Τελειώνουμε ἐδῶ τὴν πλευρὰ ἐνὸς ταξιδίου μας ποῦ δίνει τὴν ἐντύπωσιν τῆς θρησκευτικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μορφῆς τῆς κυρίως καθολικῆς Δύσεως. Καὶ ἀσφαλῶς ἡ γνωριμία τῆς μορφῆς αὐτῆς εἶναι ἐπιβεβλημένη γιὰ νὰ μάθῃ ὁ ὀρθόδοξος ἐπισκέπτῃς πόσον τὸ θρησκευτικὸν του αἶσθημα εἶναι πηγαιὸν καὶ βαθὺ, λυτρωμένο ἀπὸ κάθε ἐπίδειξιν πολυτελείας.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

**ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ»
Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»**

Ἀπὸ τὴν ζωὴ τοῦ Ἁγίου Οὐάρου

Μιά πλούσια καὶ θεοφοβούμενη γυναίκα, πού τὴν ἐλέγανε Κλεοπάτρα, ὅταν ὁ ἅγιος μάρτυρας Οὐάρος ἐτελειώθηκε πλέον, σήκωσε τὸ σῶμά του καὶ τὸ μετᾶφερε στὴν Παλαιστίνη. Κι' ὅταν, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἄρχισε νὰ λιγοστεύη πλέον ὁ διωγμός, ἔκτισεν ὠραῖο ναὸ καὶ τὸν ἀφιέρωσε στὴ μνήμη του.

Αὐτὴ λοιπὸν εἶχε κι' ἓνα μονάκριβο παιδί, πού ἐπάνω σ' αὐτὸ θεμελίωνε τὶς ἐλπίδες της, γιατί ὁ ἄντρας της εἶχε πεθάνει ἀπὸ καιρὸ πολὺ, κι' ἔστειλε ἄφθονα χρήματα στοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τοὺς ἐζήτησε νὰ τοῦ δώσουνε τιμητικὰ ἀξιώματα. Καὶ δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ ἤλθανε γράμματα βασιλικά, πού ἐβεβαίωναν πὼς θὰ γίνῃ ἡ ἐπιθυμία της. Αὐτὴ ὅμως ὄλο καὶ τ' ἀνέβαλλε τὸ πρᾶγμα, γιατί ἦτανε σύψυχα δοσμένη μὲ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ γιὰ τὸν ἅγιο Μάρτυρα.

Σὰν ἐτελείωσαν ὅμως μὲ τὸ καλὸ τὰ πάντα, προσκάλεσε ὅλους τοὺς ἐπισκόπους κι' ὅλους τοὺς Πρεσβυτεροὺς τῆς ἐπαρχίας, γιὰ νὰ καθιερώσῃ καὶ νὰ ἐγκαινιάσῃ τὸν ναό. Προσκάλεσε ἀκόμη κι' ὅλους τοὺς μοναχοὺς, πού ἦτανε ξακουστοὶ κι' ἔλαμπαν γιὰ τὴν ἐνάρετὴν ζωὴ τους. Ἐκαμε λοιπὸν ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου μάρτυρα καὶ τὸ κατέθεσε ἐπάνω σ' ἓνα λαμπρὸ καὶ πολυτελέστατο ἀνάκλιτρο, κι' ἐπάνω του ἔβαλε τὴν χλαμύδα καὶ τὴ ζώνη, πού θὰ φοροῦσε τὸ παιδί της, σὰν θ' ἀναλάμβανε τὸ ἀξίωμα του, μὲ τὶς ἐπευφημίες καὶ τὶς εὐλογίες ὄλων πού εἶχανε μαζευθῆ ἐκεῖ.

Ἄφου λοιπὸν τὰ προετοίμασε ὅλα ὅπως ἔπρεπε, ὥρισε νὰ γίνῃ ὄλονυκτία καὶ δοξολογίες ἀπὸ τὸ πλῆθος· κι' αὐτὴ καὶ τὸ παιδί της, ἐπὶ κεφαλῆς ὄλων, ἐβάσταξαν τὸ λείψανο τοῦ ἁγίου μάρτυρα καὶ τὸ κατέθεσαν μέσα στὸ ἅγιο θυσιαστήριον, μὲ πᾶσαν εὐλάβειαν. Κι' ὕστερα κι' αὐτὴ καὶ τὸ παιδί της, παρακαλοῦσαν, μὲ κλάματα, τὸν μάρτυρα νὰ τοὺς προστατεύῃ καὶ νὰ τοὺς χαρίζῃ κάθε καλὸ.

Ἐν τῷ μεταξύ, ὅταν ἐτελείωσεν ἡ θεία λειτουργία, ἔκανε ἐστίασιν μεγαλόπρεπην σ' ὅλους πού παρευρέθησαν μὲ φαγητὰ ἄφθονα καὶ λαμπρά· κι' ἀνάθεσε τὴν ἐπιστάσιαν τῆς στοῦ παιδὶ της, πού τοῦ παράγγειλε, νὰ μὴ βάλῃ προτοῦ νὰ τελειώσῃ τὸ τραπέζι τίποτες ἀπολύτως στοῦ στόμα του, οὔτε φαγητὸ οὔτε πιωτό.

Σὰν ἐτελείωσε λοιπὸν ἡ εὐωχία κι' ἔγερνε πλέον ἡ ἡμέρα

πρὸς τὴ Δύση, τὸ παιδί της κατακουρασμένο ξαπλώθηκε στὸ κρεββάτι του, μὲ δυνατὸ καὶ ψηλὸ πυρετό. Καὶ ἡ μητέρα του, νηστική κι' αὐτὴ καθόντανε δίπλα του καὶ ξάγρυπνη, τὸ δρόσιζε, μὲ κάθε τρόπο, ἀπὸ τὴ λαύρα ποὺ τῶκαιγε καὶ κατὰ τὰ μεσάνυκτα - μεγάλα εἶναι τοῦ Θεοῦ τὰ κρίματα - τὸ εἶδε νὰ γέρνη τὸ κεφάλι του ἀποκαμωμένο καὶ νὰ μένη νεκρό.

Ὅταν εἶδε λοιπὸν τὸ φοβερὸν αὐτὸ πρᾶγμα, τὴν ἔπιασε παραζάλη καὶ ἴλιγγος κι' ἔπεσε κατάχαμα ξερὴ καὶ χωρὶς μιλιὰ. Σὲ λίγο ὅμως συνήλθε καὶ σηκώνοντας στοὺς ὤμους τῆς τὸ κορμὶ τοῦ παιδιοῦ τῆς, τὸ πῆγε στὸ ναὸ ποὺ ἔκτισε γιὰ τὸν Μάρτυρα καὶ τῶβαλε μέσα στὸ ἱερὸ θυσιαστήριον. Καὶ τότε, σὰν νᾶχεν ἀκόμη πνοή καὶ νᾶτανε ζωντανὸς ὁ ἅγιος Μάρτυρας, ἄρχισε νὰ μιλῇ καὶ νὰ τοῦ λέη :

— Τὶ κακὸ λοιπὸν ἔκανα, ὦ μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ πέσω σὲ τέτοια συμφορά ; Μήπως δὲν ἄφησα τὸν ἄντρα μου στὴν ἔρημη ξενητιά, γιατί ἐπάνω ἀπ' ὅλα ἔβαλα στὸ λογισμό μου νὰ μεταφέρω ἐδῶ τὸ λείψανό σου ; Δὲν ἔκτισα μήπως ἀπὸ τὰ θεμέλια του τὸν ναὸ αὐτόν; Μὰ καὶ τίποτες ἄλλο ἂν δὲν εἶχα κάμει, δὲν ἔδωκα ὅλη μου τὴν ψυχὴ γιὰ νὰ σὲ τιμήσω; Καὶ τί ἐζήτησα γιὰ ὅλα αὐτά; Τὶ καλὸ περίμενα γιὰ τὶς θυσίαις μου αὐτές; Μήπως τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὑγεία καὶ τὴ σωτηρία τοῦ παιδιοῦ μου; Τὶ ἄλλο μπορούσα νὰ λαχταρήσω περισσότερο, παρὰ νὰ τῶχω συντροφιά μου καὶ παραστάτη μου, σὰν θὰ γερνοῦσα; Κι' ὅμως - ἀλλοίμονό μου τῆς ἔρημης - τίποτες ἀπ' αὐτὰ ὅλα δὲν ἀπόλαυσα· κι' ἐδοκίμασα τὶς μεγαλύτερες πίκρες, ὦ ἅγιε μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ!

Ἡ δὸς μου πίσω τὸ παιδί μου, ἡ θανάτωσέ με κι' ἐμένα καλύτερα, γιὰ νὰ μπορῶ νᾶμαι κοντὰ στὸ παιδάκι μου ἢ δυστυχισμένη....

Ἐνῶ λοιπὸν ἔκλαιγε μ' ἀναφυλλητὰ κι' ὥρες πολλές, τὴν ἤυρε ὅπως ἐκουράσθηκε ἀπὸ τὸ κλάψιμο, ὁ ὕπνος λιγάκι. Καὶ τότε τῆς ἐφάνηκε πὼς παρουσιάσθηκε τὸ παιδάκι τῆς, ντυμένο ὠραιότατα, καὶ πὼς δίπλα του στεκόντανε ὁ ἅγιος Μάρτυρας. Καὶ πὼς ἡ στολή του ἦτανε ὠραιότατη κι' ἀστραποβολοῦσε καὶ ξάστραφτε καὶ στὸ κεφάλι φοροῦσε κι' αὐτὸ κι' ὁ ἅγιος Μάρτυρας ἕνα στεφάνι, ποὺ θαμπώνανε τὰ μάτια, σὰν τὰ κύτταζε. Τόσο θεία ἦταν ἡ ὁμορφία του. Καὶ τῆς φάνηκε, πὼς ὁ Μάρτυρας ἐγύρισε καὶ τῆς εἶπε· — Γιατί, καλή μου γυναῖκα, δὲν ἔχεις μεγάλη χαρά, παρὰ κάθεσαι καὶ κλαῖς καὶ δέρνεσαι καὶ σοῦ τρώει τὰ σπλάχνα σου ἡ λύπη; Δὲν βλέπεις λοιπὸν ποιὲς τιμὲς καὶ ποιὲς δόξαις ἀπόλαυσε τὸ παιδί σου; Δὲν βλέπεις, πὼς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἀστραποβολᾷ γύρω του ; Γιατί λοιπὸν δὲν ἀφήνεις καὶ δὲν παραταῖς τὴ θλιμένην αὐτὴ ὄψη ποὺ παρουσιάζεις, καὶ δὲν χαίρεσαι, σὰν μάννα,

για τὸ καλὸ ποὺ βλέπεις ὀλοφάνερα πῶς τοῦ γίνηκε; Ἄς ἔλθῃ λοιπόν, ἂν τὸ θέλῃς κοντήτερα σου, κι' ἄς δοῦν τὰ μάτια σου κι' ἄς χορτάσουν καλὰ τὴ δόξα του, γιὰ νὰ δῆς καὶ νὰ καταλάβῃς, πῶς δὲν φέρνεσαι καλὰ. Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸ παιδί, τοῦ λέει· — Ἔλα πιὸ κοντὰ στὴ μητέρα σου, γιὰ νὰ ἰδῆς καλὰ πόσο εὐχαριστημένος εἶσαι τώρα, καὶ νὰ παρηγορηθῆ ἔτσι ἢ πολυπικραμένη, καὶ νὰ παύσῃ νὰ σὲ κλαίῃ.

Τὸ παιδί ὅμως, ὄχι μονάχα δὲν ἐπλησίασε, παρὰ πλησίασε περισσότερο πρὸς τὸν Μάρτυρα καὶ τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ τὸ πλησιάσῃ ἡ μητέρα του, οὔτε καὶ νὰ πάῃ κοντὰ της, γιὰτὶ δὲν τῶθελε. Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὴ μητέρα του τῆς εἶπε· — Πήγαινε στὸ καλὸ, μητερούλα μου.... πήγαινε στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ... κάθου στὸ σπιτάκι σου ἡσυχῃ... καὶ πᾶψε νὰ κλαῖς καὶ νὰ δέρνεσαι... γιὰτὶ καθὼς τὸ βλέπεις καὶ μονάχη σου, θάτανε γελοῖο ν' ἀλλάξω τὴν τωρινὴ μου αὐτὴ ζωὴ μὲ τὸ θάνατο, καὶ τὰ βάσανα τοῦ κόσμου μὲ τὴν ἀτελείωτη χαρὰ, καὶ τὰ πρόσκαιρα μὲ τὰ αἰώνια....

Αὐτὰ τῆς εἶπε τὸ παιδί της. Καὶ ἡ μητέρα του σὰν τᾶκουσε, θερμοπαρακαλοῦσε τὸν Μάρτυρα νὰ τὴν πάρουνε κι' αὐτὴν κοντὰ τους καὶ νὰ χαρῆ κι' αὐτὴ τὴ δική τους τρισμακάρια χαρὰ. Κι' αὐτοὺς τὴν συμβούλεψε ν' ἀκολουθῆ μὲ περισσότερην ἀκόμη ἀφοσίωση, τὸν καλὸ δρόμο της, ποὺ θὰ τὴν φέρῃ στὸ τέλος στὴ σωτηρία της. Κι' ἀφοῦ τὴν ἡμέρωσε καὶ τὴν γαλήνεψε, ἐξαφανίσθηκε στὸ τέλος, μαζί μὲ τὸ παιδί της, ἀπὸ μπροστά της.

Κι' αὐτὴ ξύπνησε παρευθὺς, κι' εὐχαριστοῦσε θερμὰ τὸν Θεὸ καὶ τὸν ἅγιο Μάρτυρα, ποὺ τὴν καταξίωσαν νὰ ἰδῆ τὸ ὄραμα αὐτό. Καὶ ὕστερα πῆρε τὸ σῶμα τοῦ παιδιοῦ της καὶ τῶβαλε πλάϊ στὸ σκηνῶμα τοῦ Μάρτυρα κι' ἔκανε εὐχαριστήριαν ὀλονυκτία, μαζί μ' ὅλους ποὺ ἦσαν ἐκεῖ. Καὶ τὸ πρωὶ πάλιν ἔκαμε θεία λειτουργία καὶ κρυφολειτουργίες ἐπὶ ἡμέρες πολλές. Κι' ὅσους ἐπήγαιναν σ' αὐτὲς κι' ἔψαλλαν κι' ἔδειχναν συμπόνια, τοὺς ἐστίαζε πάντα. Καὶ στὸ τέλος ἐμοίρασε τὸ καθετί της κι' ὅλα τὰ ὑπάρχοντά της στοὺς φτωχοὺς, κι' αὐτὴ ἐφόρεσε ἕνα φτωχικὸ φόρεμα καὶ νύκτα καὶ ἡμέρα διακονοῦσε καὶ περιποιούντανε τὸν τάφο τοῦ ἁγίου Μάρτυρα. Καὶ τόσο πολὺ, μὲ τίς νηστείες της καὶ μὲ τίς προσευχὲς της ἐκαθάρισε κι' ἐξάγνισε τὴν ψυχὴ της, ποὺ κάθε γιορτῆ, τῆς παρουσιαζόντανε ὁ ἅγιος Μάρτυρας μαζί μὲ τὸ παιδί της, καταστόλιστοι ὅπως τότε ποὺ τοὺς πρωτοεῖδε στὸν ὕπνο της καὶ τῆς ἐκρατοῦσανε συντροφιά, καὶ τὴν παραμυθούσανε. Ἐζῆσε λοιπὸν μ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἑπτὰ χρόνια, καὶ ὕστερα ἀποδήμησε πρὸς τὸν Κύριον.

Ἀπόδοση ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

Η ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΜΕΤΑΣΤΑΣΙΣ

Ἡ θεία λειτουργία, στὸν περιλάμπρο ναὸ τῆς Ἀναστάσεως, στὰ Ἱεροσόλυμα, τελείωνε. Ὁ Πατριάρχης Πέτρος βγήκε στὴν Ὠραία Πύλη, κρατῶντας τὰ Τίμια Δῶρα. Πλησίασαν τότε γιὰ νὰ κοινωνήσουν ἀπὸ τὸ χέρι του λίγοι μοναχοί, ποὺ βρίσκονταν ἐκεῖ μπροστά, καθὼς καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες τῆς πόλεως. Κατόπιν, οἱ ἱερεῖς συνέχισαν τὴ μετάδοσι στοὺς ὑπολοίπους χριστιανούς.

Ὁ πατριάρχης, σὰν μπήκε στὸ Ἱερὸ Βῆμα, φώναξε εὐθὺς κοντὰ του ἓνα ἀπὸ τοὺς διακόνους, ποὺ εἶχαν ὡς ἔργο τους, κατὰ τὴν τότε συνήθεια —βρισκόμαστε στὸν ΣΤ' αἰῶνα—τὴν τήρησι τῆς τάξεως μέσα στὸν ναό.

—Πήγαινε, τοῦ εἶπε, στὸν γέροντα Γεώργιο καὶ κάλεσέ τον νὰ ἔλθῃ μέσα. Εἶναι ἐκεῖνος ὁ ψηλὸς κι' ἀδύνατος, μὲ τὰ μακριὰ ἄσπρα γένεια, ποὺ κοινωνήσα πρῶτον.

—Τὸν εἶδα κι' ἐγώ, ἀποκρίθηκε ὁ διάκονος. Εἶναι ὁ πιὸ ἅγιος ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Σινᾶ καὶ λένε πολλὰ γιὰ τὰ θαύματάτου.

Ἔστερα ἀπὸ λίγο, ὁ διάκονος γύρισε σαστισμένος.

—Δὲν βρίσκεται πιά μέσα στὸν ναό, πληροφόρησε τὸν πατριάρχη. Νὰ βγῆ, δὲν πρόφτανε. Κανεὶς δὲν ξέρει πῶς ἐξαφανίσθηκε...

Μετὰ ἀπὸ λίγες μέρες, ἔφθασε στὸ μοναστήρι τοῦ Σινᾶ ἓνα γράμμα τοῦ πατριάρχου. Μ' αὐτὸ ρωτοῦσε ἂν ὁ μοναχὸς Γεώργιος εἶχε φύγει ἀπὸ ἐκεῖ γιὰ νὰ πάῃ στὰ Ἱεροσόλυμα. Ὁ ἡγούμενος ἀπόρησε ὅταν διάβασε τὴν ἐπιστολή. Ζήτησε, λοιπόν, τὸν Ὅσιο Γεώργιο, τοῦ ἔδειξε τὸ πατριαρχικὸ γράμμα καὶ τὸν ρώτησε τί σήμαινε αὐτὴ ἢ αἴτησις πληροφορίας.

Ὁ Ὅσιος, στὴν ἀρχή, ἀπέφυγε νὰ ἀπαντήσῃ. Στὴν ἐπιμονὴ ὅμως τοῦ ἡγουμένου, ἀναγκάσθηκε τέλος νὰ ἀποκαλύψῃ τί εἶχε συμβῆ.

—Τὸ πρῶτ', ἄρχισε, τῆς προπερασμένης Κυριακῆς, ἔνοιωσα μέσα μου ἓνα μεγάλο πόθο νὰ βρισκόμουν στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ νὰ μεταλάβαινα στὸν ναὸ τῆς Ἀναστάσεως. Ἔπεσα, λοιπόν, στὰ γόνατα καὶ δεήθηκα θερμὰ στὸν Κύριο, ζητῶντας του νὰ μὲ ἀξιώσῃ νὰ πάω κάποτε ἐκεῖ. Τότε συνέβη κάτι, ποὺ ὄχι νὰ τὸ περιμένω, ἀλλὰ οὔτε νὰ τὸ φαντασθῶ δὲν μπορούσα. Μέσα σὲ μιὰ στιγμή, τὰ πάντα ἄλλαξαν γύρω μου. Οἱ τοῖχοι τοῦ κελλιοῦ μου ἐξαφανίσθηκαν καὶ βρέθηκαν μπροστὰ στὸ Ἱερὸ Βῆμα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, ἀνάμεσα σὲ μερικοὺς ἄλλους μοναχοὺς, καθὼς ὁ πατριάρχης ἔβγαινε μὲ τὰ Τίμια Δῶρα. Μὲ εἶδε—γνωρίζομαστε ἀπὸ πολὺ καιρὸ—καὶ μὲ κοινωνήσε πρῶτον. Ἡ ἔκφρασις του ἔδειχνε εὐχάριστη ἔκπληξι.

Δὲν πρόφτασα νὰ καλοσκεφθῶ ἄν αὐτὸ ποὺ γινόταν ἦταν ὄραμα ἢ ἀλήθεια καὶ ξαφνικὰ βρέθηκα πάλι στὸ κελλί μου.

Τὸ θαῦμα αὐτὸ ἔκανε περιάκουστο τὸ ὄνομα τοῦ Γεωργίου τοῦ Σιναΐτη, ποὺ ἡ Ἐκκλησία μας τὸν τιμᾷ μεταξύ τῶν Ὁσίων της.

Τὸ θαῦμα τῆς στιγμιαίας μετατοπίσεώς του σὲ ἀπόστασι πολλῶν μιλίων δὲν εἶναι ὡστόσο μοναδικό. Ἀναφέρονται παρόμοια γεγονότα καὶ στοὺς βίους ἄλλων Ἀγίων κατὰ διαφόρους καιροὺς.

Η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους ἀσκητάς, στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ χριστιανισμοῦ, ὑπῆρξε ὁ Παῦλος, ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ποὺ γιὰ τὴν περισσὴ εὐθύτητα τῆς καρδιάς του ἔμεινε στὴν ἱστορία μὲ τὸ ἐπίθετο «Ἀπλός».

Ὁ Παῦλος βγῆκε στὴν ἔρημο μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀσκητέψῃ κοντὰ στὸν Μέγα Ἀντώνιο, ποὺ ἡ φήμη του ἦταν ἤδη περιβόητη.

Ὁ Ἀντώνιος, σὰν τὸν εἶδε κι' ἄκουσε τὸν πόθο του, θέλησε στὴν ἀρχὴ νὰ τὸν ἀποπάρῃ, γιατί δὲν ἦταν βέβαιος ἂν ὁ Παῦλος εἶχε τὴ δυνατὴ καὶ φωτισμένη ἀπόφασιν.

Ἄλλὰ δὲν ἄργησε νὰ καταλάβῃ, ὅτι δὲν ἦταν ἔτσι τὰ πράγματα. Τοῦ σύστησε, λοιπόν, νὰ πάῃ νὰ ζήσει σὲ κανένα κοινόβιο. Ἄλλὰ καὶ πάλι ὁ Παῦλος ἐπέμεινε.

Τότε ὁ Ἀντώνιος, γιὰ νὰ τὸν δοκιμάσῃ, τοῦ ἔκλεισε τὴν πόρτα τῆς σπηλιᾶς του, χωρὶς νὰ πῆ ἄλλη λέξι, καὶ τὸν ἄφησε ἀπ' ἔξω. Ἄλλὰ ὁ Παῦλος δὲν σάλεψε ἀπὸ ἐκεῖ. Ἐμεινε τρία μερόνυχτα ἀπ' ἔξω. Τὴν τετάρτη μέρα, ὁ Ἀντώνιος βγῆκε ἀπὸ τὴ σπηλιά, εἶδε τὸν Παῦλο καὶ θαύμασε τὴν ἐπιμονή του. Λύγισε, λοιπόν, καὶ τὸν ἔμπασε μέσα. Βούτηξε στὸ νερὸ μερικές κορφές ἀπὸ φοινικόφυλλα, τοῦ τὶς ἔδωσε καὶ τοῦ εἶπε:

— Πλέξε μιὰ σειρὰ, ὅπως θὰ βλέπησ νὰ κάνω ἐγώ.

Ὁ Παῦλος συμμορφώθηκε κι' ἐπλεξε ὡς τὸ ἀπόγευμα δεκαπέντε ὀργιές. Ὁ Ἀντώνιος, ὅμως, ἔκανε ὅτι δὲν ἱκανοποιήθηκε, τοῦ παρετήρησε ὅτι ἡ δουλειά του δὲν ἦταν καλὴ καὶ τὸν πρόσταξε νὰ τὴν ξαναφτιάξῃ ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ἐκεῖνος, χωρὶς νὰ ἀντιμιλήσῃ, ἔκανε ὅπως τοῦ εἶπε ὁ μέγας Ὁσιος. Στὸ μεταξύ, ἔχοντας νὰ βάλῃ μπουκιά στὸ στόμα του τέσσερις μέρες, ἔνοιωθε τὴν πείνα νὰ τοῦ θερίζει τὰ σπλάχνα.

Ὁ Ἀντώνιος εὐχαριστήθηκε πολὺ βλέποντας τὴν ὑπομονή του, καὶ κατὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα τοῦ λέγει:

— Ἀρκετὰ πιά. Ἐλα τώρα νὰ φᾶμε λίγο ψωμί.

Ἐφερε τότε τέσσερις φρυγανιές, ἔβρεξε τὴ μιὰ στὸ νερὸ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ τὶς ἄλλες τρεῖς τὶς ἔβαλε μπροστὰ στὸν Παῦλο. Ὑστερα ἄρχισε νὰ ψέλνῃ γιὰ ἀρκετὴ ὥρα, θέλοντα:

καί μ' αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ δοκιμάσῃ τὸν ὑποψήφιο ὑποτακτικὸ του, ποῦ δὲν ἔδειχνε ὡστόσο καμμιά ἀνυπομονησίαν.

Ὅταν τελείωσαν οἱ ψαλμοί, εἶχε πέσει πιά γιὰ καλὰ ἔξω ἢ νύχτα. Ὁ Ἀντώνιος ἔφαγε τότε τὴ φρυγανιά, ποῦ εἶχε μπροστά του, κι' ὁ Παῦλος μιὰ ἀπὸ τὶς ἄλλες τρεῖς, χωρὶς νὰ βιάζεται καθόλου.

Σὰν τὴν ἀπόφαγε, τοῦ λέγει ὁ μέγας Ὅσιος:

—Φάγε καὶ τὶς ἄλλες.

Ἄλλὰ ὁ Παῦλος τοῦ ἀποκρίθηκε:

—Ἄν πάρῃς κι' ἐσύ, πάτερ, θὰ πάρω κι' ἐγώ.

—Μὰ ἔμένα μοῦ ἀρκεῖ μιὰ, γιατί εἶμαι ἀσκητής, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Ἀντώνιος.

—Ἐ, τότε καὶ σ' ἔμένα ἀρκεῖ αὐτὴ ποῦ ἔφαγα, εἶπε ἡσυχὰ ὁ Παῦλος.

Σηκώθηκαν, λοιπόν, τότε οἱ δυὸ μακάριοι καὶ προσευχήθηκαν γιὰ πολλὴ ὥρα. Ὑστερα πλάγιασαν καὶ κοιμήθηκαν ὡς τὰ μεσάνυχτα, ὅποτε πάλι στάθηκαν στὰ πόδια τους καὶ συνέχισαν τὶς δεήσεις ὡς τὴν αὐγή.

Ὁ Ἀντώνιος, ἱκανοποιημένος, εἶπε τότε στὸν Παῦλο:

—Σκέψου τώρα καλὰ. Κι' ἂν δῆς ὅτι μπορεῖς νὰ βαστᾷς τέτοια ζωὴ κάθε μέρα, μείνε μαζί μου.

Πραγματικά, ὁ Παῦλος ἔμεινε κοντὰ στὸν Ἀντώνιο, ὑπακούοντάς τον μὲ ἀκρίβεια κι' ὑπομονὴ στὸ καθετί. Μετὰ ἀπὸ τρεῖς μῆνες, ὁ Ἀντώνιος τοῦ ἔδειξε μιὰ σπηλιά, ποῦ βρισκόταν σὲ ἀπόστασι ἀπὸ τὴ δική του καὶ τοῦ σύστησε:

—Τώρα μείνε ὀλομόναχος, γιὰ νὰ δοκιμάσῃς καὶ τὰ πειραστήρια τῶν δαιμόνων.

Ὁ Παῦλος ἔμεινε ἀπὸ τότε ὀλομόναχος καὶ γρήγορα ἔφτασε σὲ τόση ἀρετὴ, ὥστε ἄρχισε κι' αὐτὸς νὰ κάνῃ θαύματα, ὅπως ὁ μέγας Ἀντώνιος.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἰδεσ. Νικόλαον Κοντοβουνήσιον, Θεσσαλονίκην. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς σας καὶ ἀπεστάλησαν τὰ τεύχη.— Αἰδεσ. σι μ. Κ. Τ. Κρήτην. Διὰ νὰ δικαιωθῆτε συντάξεως πρέπει νὰ προβάλετε λόγους ὑγείας, ἐξ ἧν καθίστασθε ἀνίκανος πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν καθηκόντων σας. Ἄλλον λόγον πρὸς τὸ παρὸν λόγον δὲν ἔχετε. Οὔτε λόγῳ ὀρίου ἡλικίας, οὔτε λόγῳ βετουῦς ἐφημεριακῆς ὑπηρεσίας. Σᾶς συνιστῶμεν προτοῦ λάβετε τὴν ἀπόφασιν τῆς Α' βαθμίου Ἑγχειρονομικῆς Ἐπιτροπῆς, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ παραπεμφθῆτε ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου σας, νὰ μὴ ὑποβάλετε παραίτησιν.— Αἰδεσ. Νικόλαον Κίτσον, Κεντρικὸν Ἀρτης. Αἰτηθὲν φύλλον ἀπεστάλη ταχυδρομικῶς.— Αἰδεσ. Σπαῦρον Παπαχρήστου, Κάτω Σούλι, Ἀττικῆς. Ἐνεράφητε. Σᾶς ἀπεστάλησαν τὰ ἀπὸ 1.8.63 ἐκδοθέντα φύλλα τῆς «Ἐκκλησίας».— Αἰδεσ. Δημήτριον Κ. Διὰ τῆς ἐξαγορᾶς δύο ἐτῶν προὔπηρεσίας θὰ βελτιώσετε τὴν

σύνταξίν σας κατά δύο πεντηκοστά, τὰ ὅποια ἀντιστοιχοῦν εἰς 32 δραχμὰς μηνιαίως. Τὸ διὰ τὴν ἐξαγορὰν ποσὸν δύνασθε νὰ τὸ καταβάλλετε διὰ δόσεων, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται νὰ ἐξέλθετε συντόμως ἐκ τῆς ὑπηρεσίας, ὅποτε θὰ πρέπει νὰ ἐξοφληθῆ. Ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ κρατηθῆ τὸ ποσὸν τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ ἐφ' ἀπαξ βοηθήματος, ἐὰν βεβαίως πρόκειται νὰ συνταξιοδοτηθῆτε συντόμως. **Αἰδεσ.** Ἰωάννην Θεοδώριδην, Γρεβενά. Ἐλήφθη ἡ ἐπιστολή σας καὶ ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς τὰ αἰτηθέντα τεσσάρα βιβλία. — **Αἰδεσ.** Τιμόθεον Χρήστου, Πορταριά Βόλου. Ὁ ἱερογράφτης μᾶς ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ παραγγελία σας παρεδόθη τὴν 20.9.63 εἰς πρόσωπον ἐξουσιοδοτημένον ἀπὸ σᾶς, διὰ τὴν παραλαβὴν τους. — **Ἐπαρχιώτην Ἐφημέριον.** Πρόκειται περὶ τοῦ Ν.Δ. 3859/1958, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 155 φύλλον τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως (Τεύχος Α'). Τὸ πρόσθετον μηνιαῖον ἐπίδομα παρέχεται εἰς τοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς ἐνορίας χωρίων μέχρις ἑβδομήκοντα οἰκογενειῶν καὶ ἰσοῦται πρὸς τὸ ἥμισυ τοῦ καταβαλλομένου μισθοῦ. Ὡς παραμεθόριοι ἔχουν χαρακτηρισθῆ αἱ ἐξῆς Ἱ. Μητροπόλεις: Διδυμοτείχου, Μαρωσίας, Ξάνθης, Δράμας, Νευροκοπίου καὶ Ζιγνῶν (μόνον ὡς πρὸς τὴν περιφέρειαν Νευροκοπίου), Σιδηροκάστρου, Πολυανῆς καὶ Κιλικισίου, Φλωρίνης, Καστορίας, Δρυϊνουπόλεως καὶ Παραμυθίας. — **Αἰδεσ.** Δημήτριον Κοτοπούλην, Καστράκιον Καλαμπάκας. Σᾶς ἀπαντήσαμεν δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς. — **Αἰδεσ.** Κων/νον Τζανάκην, Βασιλείας Κρήτης. Ἀπαντήσαμεν καὶ εἰς ἐσᾶς δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς. — **Πρεσβυτέρων Μαρίαν Π. Π.** Εἰς τὴν σύνταξιν τῆς χήρας συζύγου καὶ τῶν τέκνων συμμετέχουν, ἐφ' ὅσον συναεκατόκουν καὶ συνετηροῦντο ὑπὸ τοῦ θανόντος ἐφημερίου ἡ χήρα μήτηρ τοῦτου, καὶ ὁ ἄπορος, ἔχων συμπληρωμένον τὸ ἕξον τῆς ἡλικίας του ἢ ἀνάπηρος πατήρ. Ἀναμένομεν ἀπάντησιν εἰς προγενεστέραν ἐπιστολήν μας, μετὰ τὰ ζητούμενα στοιχεῖα. — **Ἱεροψάλτην.** Προκειμένου περὶ προαιρετικῶς ἀσφαλιζομένων, ὡς χρόνος ἐναρξέως τῆς ἀσφαλίσεως θεωρεῖται ὁ χρόνος ἐκδόσεως τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. καὶ ὄχι ὁ χρόνος ἀναλήψεως καθηκόντων ἱεροψάλτου. — **Αἰδεσ.** Δημήτριον Ἀγγελίδην, Σακουλέικα Σάμου. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σας ἐληροφορήθημεν τὸ πρῶτον περὶ τῆς χειροτονίας σας. Ἐνεγράφητε καὶ σᾶς ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς τὰ ἀπὸ 1.4.1963 ἐκδοθέντα τεύχη. — **Αἰδεσ.** Ἰάκωβον Γαβριηλίδην, Καβάλλαν. Ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς τὰ ζητηθέντα φύλλα, διὰ τὰ ὅποια οὐδὲν ὀφείλετε. —

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὁ Κύριος ὡς τὸ πρότυπον τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν (Β). — **Ἀμμωνᾶ,** Ὁ Παπαφλέσσας. — **Πρωτ. Χρυσόστομος Γιαλούρη.** Ἡ νέα κοσμογονία. — **Χριστοφόρου Ἄθαν. Καλύβα,** Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μ. Χαλκίδος, 20. Ἀρρώστεια καὶ φάρμακο. — **Φιλαρέτου Βιτάλη,** Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μ. Νικοπόλεως, Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Ἁγιοὶ Τόποι. — «Φιλοθέου Ἀδολεσχίας», Μέρος τρίτον. Ψυχοφειλῆς ἐπιστάσεις ἐκ τοῦ Λευϊτικοῦ κλπ. — **Ἀρχιμ. Προκοπίου Παπαθεοδώρου,** Πλειότερον καὶ καθαρότερον φῶς στὴν νεολαία μας. — **Βασ. Ἡλιάδη,** Ἡ ἐπίσκεψις εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸν» ἢ «Συναγωγὴ ἠθικῶν διδασκαλιῶν». Ἀπόδοσις Ἀνθίμου Θεολογίτη. — **Βασ. Μουστάκη,** Ἱστορίες Ὀσίων. — Ἀλληλογραφία.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
 Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ **ΕΚΚΛΗΣΙΑ**
 Ὁδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι - Τηλ. 227.689.